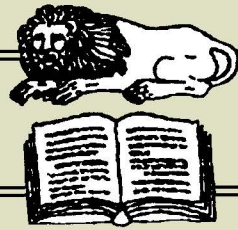

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

112. szám

Aratás

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2018

Jeromos füzetek 112. szám

Az Utolsó Vacsora (középkori festmény, Bécsi Aranybiblia)	címlap
Ajánlás	1
Csöndes percek (Böjte Csaba)	2
Az Eucharisztia alapítása, 1 Kor 11,23-26 (Kocsis Imre)	3
A kenyérszaporítás csodája Szt. Márk szerint (Schmatovich J.)	14
„Élő Ige” <i>Bibliaiskola</i> (Vágvölgyi Éva)	31
Kérdezz-felelek (T.B.)	37
Szentírásvasárnapra (a MKPK körlevele, 1965)	41
Társulatunk életéből	46
Ajánlatunk	Borító

J e r o m o s f ü z e t e k

Az első magyar szent-írástudományi folyóirat

– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –

ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6. Fax: 312-24-78

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

A szerkesztőbizottság tagjai: Györki László, Kocsis Imre,

+Székely István, Tarjányi Béla,

Thorday Attila, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Nyomda: Royal Press Hungary Kft.

Alászállt...

A Bölcsesség keresése

Boldog az az ember,
aki a bölcsességgel tölti idejét,
aki annak igazsága fölött elmélkedik,
és okosan fürkészi Isten gondviselését;
aki szívében fontolóra veszi a bölcsesség útjait,
és megérti annak titkait;
aki utánajár, mint a nyomkereső,
és megmarad útjain;
aki betekint ablakán,
és ajtajánál hallgatózik,
aki a háza mellé telepszik,
és sátra cövekét a falához erősíti,
aki mellette üti fel sátrát,
és örökre megszáll szép hajlékában;
aki a lombja közé rejti fiókait,
és az ágain tölti éjjelét;
aki az árnyékában lel menedéket a hőség elől,
és oltalmában megpihen.

Bölcs 15,22-27

Értékek....

A mi életünkben is mi értékesebb: egy ház megépítése, egy jó cselekedet, egy vidám hangulatú karácsonyi vacsora vagy egy súlyos betegség? A lelkünket mivel tisztítjuk meg jobban? Ez nagy-nagy titok. A szenvedésre elsősorban a lelkünknek van nagy szüksége: a tűzben próbálják, tisztítják meg az aranyat.

Üdvösségünk szempontjából is nagyon fontos értékes periódus lehet. A szenvedés közepette az ember sokkal tisztábban látja döntéseit, életét és olyan elhatározásra juthat, amely magasabb szintre emelheti a létét.

Tény, hogy a jobb lator csak a kereszten a halálhörgés közepette tudott megtérni, felsírni Jézus Krisztus megbocsátott, s ezt mondta: "Még ma velem leszel fent a mennyben." Lk 23, 43. Minden szónál szebben prédikál, ha egy anya a betegágyban türelemmel, szeretettel, a gyerekeinek példát mutatva fájdalmait értük felajánlva, méltósággal viseli a kínját, a keresztyét. A családtagok sem csak nehézség lehet, hanem lehetőség, hogy szeretetüket kifejezzék, megerősítsék. A környezetükben talán vannak, akik elgondolkoznak: ilyen törekeny az élet, s talán komolyabban veszik sajátjukat.

Kalkuttai Teréz anya mondta: "Megismertem a paradoxont: ha fájdalomig szeretünk, a fájdalom eltűnik és csak a szeretet marad." Szent Pió atya pedig így fogalmazott: "Szeressük a fájdalmat! Aki nem szenvedett, annak nincsenek erős érzelmei, a szívéből hiányzik a gyengédség, a lélekből a távlatok. Miért fájdalom? Azért, hogy a föld elhalványuljon, az ég pedig ragyogjon!" Az ember tudatosan nem keresi a szenvedést, sőt megtesz mindent, hogy elkerülje. Krisztus se kereste a kereszttúton, de kiürítette a kelyhet, amikor eljött az ideje. Háromszor elesett, nagy fájdalmak között felkelt, nem kihúzott derékkal és hollywoodi mosollyal hordozta a keresztyét. Becsülete úgy kívánta, hogy vállalja a szenvedést, megpróbált emberi méltósággal továbbmenni. Ebben is egy volt közülünk, és példát mutatott nekünk. Jézus nem a csodáival és nagy prédikációival váltotta meg a világot, hanem szenvedésével, az értünk szeretetből vállalt kereszthalálával.

Csaba testvér

Kocsis Imre

Az Eucharisztia alapítása az 1 Kor 11,23-26 szerint

Nem kétséges, hogy Szent Pál levelei, mint az Újszövetség legrégebbi iratai, teológiatörténeti szempontból felbecsülhetetlen értékűek.¹ Az Eucharisziát illetően is Pál egyik levele, éspedig a Korintusiaknak írt első levél a legkorábbi tanú. Ebben az apostol két helyen is szól az Eucharisziáról (10,14-22 és 11,17-34), s amit vele kapcsolatban megfogalmaz, azt az Eucharisztia-tan rövid foglalatának tekinthetjük. Egyértelműen kifejezésre jut, hogy az eucharisztikus adományokban (a kenyér és a bor színében) Krisztus valóságosan jelen van, s egyúttal az Eucharisziának Krisztus megváltó művével, az egyházzal és a végső beteljesedéssel való kapcsolata is fel tárul.² A 11,17-34 szövegének külön jelentőséget ad az a tény, hogy az Eucharisztia ünneplésével kapcsolatban Pál az alapítás aktusát is felidézi, vagyis itt találjuk az Eucharisztia alapításáról szóló legrégebbi írott közlést.³ Értekezésemben azt szándékozok bemutatni, mi indította Pált az alapítás cselekményének felidezésére, s milyen teológiai és gyakorlati következtetéseket von le a visszautalásból. Persze magához az alapítás-elbeszéléshez is rövid magyarázatot fűzök.

¹ Mindazonáltal nem hagyható figyelmen kívül, hogy a páli levelek gyűjteményében olyan iratok is találhatóak, amelyek valószínűleg Pál tanítványi köréből valók, és későbbi eredetűek. Vö. Kocsis I., *Bevezetés az Újszövetség kortörténetébe és irodalmába II*, Budapest 2013, 45-47.

² A páli Eucharisztia-tannal kapcsolatban szabadon két korábbi publikációra utalnom: Kocsis I., *Az Eucharisztia értelmezése a Korintusiaknak írt első levélben*, in *Az Ige szolgálatában*. A 60 éves Tarjányi Béla köszöntése, Budapest 2003, 115-138; Kocsis I., *Az Eucharisztia és az egyház titka a páli levelekben*, in uő, *Az üdvösség Igéje*, Budapest 2013, 148-156. Ezekben a tanulmányokban bőséges bibliográfia is található.

³ Az Eucharisztia alapításáról a szinoptikus evangéliumokban is szó esik: Mk 14,22-25; Mt 26,29; Lk 22,19-20. Ezek mögött a szövegek mögött is ősi hagyomány áll, de az írott változatok későbbiek, mint az 1Kor 11,23-26.

**Az utolsó vacsora felidézésének indítéka:
megosztottság a liturgikus összejöveteleken**

Az Eucharisztia alapításáról Pál nem önmagáért – mintegy tudósítói céllal – szól, hanem azért, hogy véget vessen egy a közösségi összejövetelekkel kapcsolatos súlyos visszaélésnek. Az apostol buzdítása feltűnően kemény hangnemben kezdődik: „*A következő intézkedéssel kapcsolatban nem dicsérhetem, hogy nem javatokra, hanem károtokra gyűltök össze. Mert először is úgy hallok, hogy amikor közösségbe gyűltök, szakadások vannak köztetek, és ezt részben el is hiszem*” (11,14-22). Hogy megérthessük, miben is állt az apostol által kifogásolt visszaélés, mindenekelőtt az összejövetelek lefolyásáról kell néhány szót ejtenünk.

A korintusi keresztények – miként az Jeruzsálemben és minden más keresztény közösségben szokás volt – rendszeresen összegyűltek istentiszteletre. Ez többnyire a hét első napján, vagyis vasárnap történt, amelyet mint Jézus feltámadásának emléknapját már az ősegházban nagy becsben tartottak (vö. 1Kor 16,2; ApCsel 20,7; Didakhé 14,1). A keresztények estefelé egy módosabb személy házában gyűltek össze (vö. Róm 16,23). Az összejövetel közös étkezéssel, szeretetlakomával kezdődött,⁴ s ehhez kapcsolódott a szentségi cselekmény a megáldott kenyér és bor kiosztásával.⁵

⁴ Az Eucharisziával összekapcsolt közös étkezést később az „agapé” megnevezéssel illették (vö. Júd 12; ANTIOCHIAI SZENT IGNÁC, *Levél a Szmímaiakhoz* 8,2; ALEXANDRIAI KELEMEN, *Paidagogosz* 2,1,4). Mindenesetre szövegünkben ez a név még nem szerepel. Ezzel kapcsolatban azt is megjegyezhetjük, hogy maga az Eucharisztia (εὐχαριστία) elnevezés is valamelyest későbbi, s az Újszövetségben a szentség, illetve szentségi cselekmény jelölésére még nem fordul elő. A *Didakhében* (9,1.5) viszont már mind a liturgiát, mind pedig az adományokat jelöli. Magában az Újszövetségben a „kenyértörés” (ApCsel 2,46) és az „Úrvacsora” (1Kor 11,20) megnevezések szerepelnek.

⁵ Mindenesetre annak megítélésében, hogy a közös étkezés és az Eucharisztia időben miként is kapcsolódott egymáshoz, nincs teljes egyetértés a biblikusok körében. Erről bővebb információt nyújt: KOCIS I., *Eucharisztia értelmezése*, 116 (3. lábjegyzet); Uő, *Eucharisztia és az egház*, 150. Vö. még G. BORNKAMM, *Herrenmahl und Kirche in Paulus*, in Uő, *Studien zu Antike und Christentum*, München 1959, 138-176; X. LÉON-DUFOUR, *Le partage du pain eucharistique selon le Nouveau Testament*, Paris 1982, 251; H.-J. KLAUCK, *Herrenmahl und hellenistischer Kult. Eine religionsgeschichtliche Untersuchung zum 1. Korintherbrief*, Münster 1986², 295; B. KOLLMANN, *Ursprung und Gestalten der frühchrist-*

Szinte biztos, hogy Pálnak nem a közösségi étkezés és az eucharisztikus cselekmény összekapcsolása ellen volt kifogása. A problémát nem a lakoma megléte, hanem annak konkrét megtartása okozta. Az összejövetel ugyanis nem fejezte ki azt, ami a voltaképpeni célja volt: nem testvéri közösséget, hanem megosztottságot eredményezett. A hívek egy csoportja ugyanis nem várta meg a többieket, hanem megérkezésük után azonnal elkezdték a magukkal hozott ételek fogyasztását. Aligha kétséges, hogy a tehetősebb keresztényekről van itt szó, akik nem voltak munkához kötve, és idejükkel szabadabban rendelkeztek. A rabszolgák és bérmunkások viszont csak később, a munkaidő lejárta után érkeztek, s szegények lévén saját eledelet általában nem tudtak magukkal vinni, a gazdagok ételéből pedig nem sok maradt számukra. Pál ezzel kapcsolatban két szélsőséges esetet említ: a közösség egyik tagja éhen marad, a másik pedig dőzsöl (11,21).

A gazdagok elkülönülésének persze nem feltétlenül a szegények tudatos lenézése volt az oka. Figyelembe vehetjük, hogy helyszűke miatt a hívek különböző termekben tartózkodtak. Valószínű, hogy a korábban érkezők foglalták el az étkezdét (*triclinum* kb. 9-12 személy), a többieknek pedig az előcsarnok (*atrium*), illetve az udvar (*peristylum*) területén jutott hely.⁶ A jómódúak ezenfelül arra is hivatkozhattak, hogy az ünnepi együttlét legfontosabb cselekménye az eucharisztikus adományok kiosztása, amelyen a később érkezők is részt vehetnek, s ezért az összejövetel lényegét tekintve nem maradnak hátrányban. Az vacsora után 1Kor 10,1-22 is azt mutatja, hogy a korintusiak egy része eléggé egyoldalúan vélekedett a szentségekről (keresztség és Eucharisztia), és szinte mágikus jelleget tulajdonítva nekik, túlértékelték azok hatékonyságát. Ez a helytelen szemlélet (túlzott szakramentalizmus) is szerepet játszhatott abban, hogy egyesek oly könnyen megfélemlítettek a földi valóságok, jelen esetben a kirívó szociális ellentétek komolyan vételéről.

lichen *Malhfeier*, Göttingen 1990; J. SCHRÖTER, *Das Abendmahl. Frühchristliche Deutungen und Impulse für die Gegenwart*, Stuttgart 2006, 33.

⁶ Vö. J. MURPHY-O'CONNOR, *Corinthe au temps de Saint Paul*, Paris 1986, 243-245.

Bármi áll is a gazdag és előkelő keresztények magatartásának hátterében, Pál az Isten egyháza megvetésének és a nincstelenek megszégyenítésének tekinti (11,22), s a lehető leghatározottabban elítéli azt. Hangsúlyozza, hogy a korintusiak összejövele nem méltó az „Úr lakomája” (szó szerint: „az Úr vacsorája” κυριακὸν δεῖπνον⁷) névre, mivel nem Krisztus szellemében történik. Ha a gazdagok csak saját étkezésükkel törődnek – „mindenki a saját vacsoráját veszi elő” (11,21) –, és nem tartanak igazi közösséget a szegényebbekkel, az egész együtltét (beleértve a szentségi cselekményt) nem felel meg Krisztus szándékának, s ezért nem áldást, hanem ítéletet von maga után. Krisztus ugyanis a testvéri közösség jeleként és a testvéri közösség erősítésére alapította az Eucharisziát.

Figyelemre a méltó a κυριακὸν δεῖπνον megnevezés. A κύριος (Úr) főnévből származó κυριακός melléknév – az ἴδιος („saját” vö. 11,21) ellentétéként – az étkezést mint az Úr tulajdonát⁸ minősíti: itt az Úr Krisztus a vendéglátó, és senki sem tekintheti az összejövetelt – annak első, bevezető részét is beleértve – magánügynek.

Az alapítás-elbeszélés magyarázata

²³Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek, hogy az Úr Jézus azon az éjszakán, amelyen átadatott, fogta a kenyeret, ²⁴hálát adott, megtörte, és így szólt: »Ez az én testem, amely értetek (van). Ezt tegyétek az én emlékezetemre!« ²⁵Ugyanígy (fogta) a kelyhet is a vacsora után, és így szólt: »Ez a kehely az új szövetség az én véremlében. Tegyétek ezt, ahányszor csak isztok belőle, az én emlékezetemre!« ²⁶Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ebből a kehelyből isztok, az Úr halálát hirdítitek, amíg el nem jön.

⁷ A δεῖπνον főnév az estefele tartott főétkezést, vagyis a vacsorát jelenti. Vö. VARGA, ZS., *Újszövetségi görög-magyar szótár*, Budapest 1992, 195.

⁸ A melléknév a profán görögben is használatos, mégpedig gyakorta olyan dolgokra, melyek az uralkodó tulajdonát képezik. Vö. W. FÖERSTER – G. QUELL, Art. κύριος, in *ThWNT* III (1938), 1038-1098, 1095.

Az Eucharisztia felidézése előtt Pál hangsúlyozza: „*Mert az Úrtól kaptam, amit átadtam nektek*” (11,23). A mondatot nem úgy kell felfognunk, mint ha Pál közvetlen kinyilatkoztatás (pl. a damaszku-szi élmény) által szerezte volna meg az Eucharisztia eredetével kapcsolatos ismereteit. Az apostol ugyanis a „átvenni” (παράλαμβάνω *paralambanó*) és az „átadni” (παράδομι *paradidómi*) igéket használja, melyek a szóbeli áthagyományozás folyamatát jelölik mind a rabbinikus irodalomban,⁹ mind a hellenista kultúrkörben. Az „Úrtól” való származást is ebben az értelemben kell magyarázni: Krisztustól indult el az a hagyomány, amely folyamatos szóbeli közlés útján egészen Pálig eljutott, s amelyet ő az igehirdetése során a korintusiaknak továbbadott.¹⁰ Egyébként ugyanezek az igék szerepelnek az 1Kor 15,3-ban is, ahol Pál Krisztus feltámadásával kapcsolatosan idéz egy őskeresztény hagyományból származó hitvallást.

A hagyományból vett szövegrész elején rövid időmeghatározást találunk: „*azon az éjszakán, amelyen átadatott*” (11,23). Az időpont (éjszaka) megfelel a szinoptikusok adatainak, ám velük ellentétben

⁹ A héberben a קבל (*qabal*) és a מסר (*maszar*) igék jelölik az áthagyományozás folyamatát, amelyre a Talmud egyik traktátusában találunk egy híres példát: „Mózes átvette a Tórát a Sínai-hegyen és átadta Józsuének, Józsué a véneknek, a vének a prófétáknak...” (Ábóth 1,1).

¹⁰ Az áthagyományozás menetét minden részletében nem tudjuk rekonstruálni. Am az Eucharisztia alapításáról ránk maradt szövegek alapján néhány általános megállapítást mégiscsak tehetünk. Jól ismert tény, hogy az alapítás-elbeszéléshez a szinoptikus evangéliumokban találunk párhuzamokat: Mk 14,22-25; Mt 26,26-29; Lk 22,19-20. Ha a négy változatot összehasonlítjuk egymással, megállapíthatjuk, hogy – kisebb eltérésektől eltekintve – Márk szövege Máté változatával, Lukács elbeszélése pedig Páléval mutat nagy hasonlóságot. A négy változat ennél fogva két csoportba sorolható: Márk – Máté, illetve Pál – Lukács. A két csoport közötti legfeltűnőbb eltérés a kehely feletti szavaknál mutatkozik meg: „*Ez az én vérem, a szövetségé, amely sokakért kiontatik.*” (Mk 14,24; Mt 26,28) – „*Ez a kehely az új szövetség az én véremben.*” (1Kor 11,25; Lk 22,20). Az eltérések egyébként különböző liturgikus hagyományra vezethetők vissza. Az összehasonlításához és a hagyománytörténet bővebb ismertetéséhez vö. Kocsis I., *Eucharisztia értelmezése*. 119-121. A téma még részletesebb kifejtése az alábbi alapvető művekben található: J. JEREMIAS, *Die Abendmahlsworte Jesu*, Göttingen 1967; R. PESCH, *Das Abendmahl und Jesu Todesverständnis*, Freiburg 1978; X. LÉON-DUFOUR, *Le partage*, 60-182; T. SÖDING, »*Tut dies zum meinem Gedächtnis!*« *Das Abendmahl Jesu und die Eucharistie der Kirche nach dem Neuen Testament*, in *Eucharistie. Positionen katholischer Theologie* (szerk. T. Söding), Regensburg 2002, 11-58.

Pál semmilyen utalást sem tesz a zsidó húsvétra.¹¹ Hangsúlyos, hogy a szóban forgó éjszakán történt Jézus „átadatása”. A görögben a παραδίδωμι (*paradidómi*) ige szenvedő alakja található, amelyet sokszor „elárultatni” értelemben fognak fel, és Júdas árulására vonatkoztatnak. Ám az ige jelentése átfogóbb: „átadni”. Figyelembe kell vennünk, hogy az ige gyakran megjelenik az evangéliumi szenvedéstörténetekben, valamint a Jézus kereszthalálát értelmező öskezesztény szövegekben. Egyes esetekben ténylegesen Júdas árulására vonatkozik (Mk 14,10 párh.), néhány helyen (pl. Róm 4,25; 8,32) viszont Isten tettét jelöli, aki „átadta” (kiszolgáltatta) Fiát az emberek üdvösségéért. Sőt néha maga Jézus az ige alanya: Jézus, aki szeretetből önmagát adta áldozatul (Gal 2,20; Ef 5,2). Az ige ezen teológiai használatának hátterében bizonyára az Úr Szolgájáról szóló 4. ének áll („halálra adta életét” Iz 53,12). Figyelembe véve a παραδίδωμι bibliai használatát azt mondhatjuk, hogy az ige szövegünkben nemcsak Júdas árulását jelzi, hanem a szenvedés folyamatát, amelyben az Atya akaratából kifolyólag Jézus önfeláldozása valósul meg.

Az időmeghatározás után Jézus cselekvésére irányul a figyelem: „fogta a kenyeret, hálát adott, megtörte”. Ezek a mozzanatok megfelelnek annak, amit az étkezés megkezdésekor a családfő tenni szokott.

A zsidó étkezési „rituáléhoz” képest egészen újszerűek Jézus értelmező szavai: „Ez az én testem, amely értetek.” A „test” (σῶμα szóma) a bibliai felfogásban nem pusztán az anyagi összetevőt jelenti, hanem az emberi személyt a maga konkrét, érzékelhető valóságában. Ez alapján Jézus a kenyeret önmagával azonosítja. A megfogalmazás nemcsak szimbolikus képviselőt, hanem valóságos jelenlétet sugall. Az Eucharisziáival kapcsolatos megnyilatkozásai alapján biztos, hogy Pál apostol is így értette a kijelentést.

Az „értetek” (ὕπερ ὑμῶν *hüper hümon*) formula, amelyhez Pál szövegében nem kapcsolódik ige, Jézus önfeláldozásának szoteriológiai jelentőségét domborítja ki. A kifejezésben mind az engesztelés (a bűnök elvétele), mind a helyettesítés (a bűnök magára vétele)

¹¹ Hogy Jézus búcsúvacsorája időben egybeesett-e a zsidó rituális bárányvacsorával, az az evangéliumok adatai alapján nem állapítható meg teljes bizonyossággal. Vö. az előző lábjegyzetben említett műveket.

gondolata jelen van.¹² Az „értetek” formula nem zárja ki, hogy Jézus megváltó halála egyetemes érvényű és hatékonyságú,¹³ hanem azt tudatosítja, hogy az Úrvacsora résztvevői egész közvetlenül megtapasztalhatják ennek a halálnak az üdvözítő hatását.

A kehelyrítus bevezetése igen rövid formában történik: „*Ugyanígy a kelyhet is a vacsora után*”. Nyilvánvalóan a korábban említett cselekményekkel (fogta, hálát adott) kell a mondatot kiegészíteni. Az értelmező mondás a kelyhet – a Márk-féle változattól (Mk 14,24) eltérően – nem a vérrel, hanem az új szövetséggel hozza közvetlen kapcsolatba: „*új szövetség az én véremben*”. Lehetséges, hogy a megfogalmazás háttérében az a megfontolás áll, hogy a vér elfogyasztásának gondolata zsidók számára megbotrántoztató volt.

Az „új szövetség” kifejezés minden bizonnyal Jeremiás híres jövendölésével (Jer 31,31-34) áll összefüggésben. Mivel azonban Jeremiásnál nincs szó arról, hogy Jahve az „új szövetséget” közvetítőn keresztül, közvetítő vére által valósítaná meg, a szóban forgó megfogalmazás megértéséhez a Kiv 24,8-at is figyelembe kell vennünk. E szerint a Sínai-hegynél megkötött szövetséget „vér”, az áldozati állatok vére pecsételte meg. Ennek megfelelően az „új szövetség” is „vér” által jön létre, amely azonban más jellegű, mint amiről az Ószövetség szól. Ez a „vér” – a bibliai szemléletnek megfelelően – Jézus életét jelöli, amelyet szabadon feláldoz az emberek üdvösségéért. Az Eucharisztia ünneplésekor a résztvevők újra meg újra megtapasztalják a Jézus önfeláldozása által létrehozott szövetség érvényét, sőt az új szövetség üdvadományainak részeseivé is válnak.

Mind a kenyér, mind a kehely feletti szavakhoz ismétlési parancs kapcsolódik: „*Ezt tegyétek az én emlékezetemre.*” Nemcsak gondolatbeli (értelmi) emlékezéstről van itt szó, hanem a múlt megjelenítéséről. A zsidók is ilyen értelemben tartották ünnepeiket, főleg a húsvétot: a pászkalakomán résztvevők részeseivé váltak a múltbeli eseménynek. „Mindenedgyes nemzedékben úgy tekintse magát az ember,

¹² Vö. W. SCHRAGE, *Der erste Brief an die Korinther III* (EKK VII/3), Zürich – Neukirchen-Vluyn 1999, 35.

¹³ Az egyetemes jellegét a Márk-féle változatban (14,24) a „sokakért” formula jelzi. Az akkori sémi szóhasználatban ugyanis a „sokak” összegező fogalom volt, s gyakorlatilag mindenkit jelentett.

mint ha ő maga is kivonult volna Egyiptomból.”¹⁴ Hasonló értelemben történik a keresztények „emlékezése”. Amikor liturgikus formában újra meg újra megismétlik, amit Jézus az utolsó vacsorán mondott és tett, „reprezentálják”, vagyis jelenvalóvá teszik a múltbeli eseményt.¹⁵

A kehelyrítus végén érdekes kiegészítés kapcsolódik az ismétlési parancshoz: „*valahányszor isztok belőle*” (11,25). Ebben sokan arra vélnek utalást felfedezni, hogy az ősegyházban nem minden eucharisztikus ünneplésen, hanem csupán különleges alkalmakkor ittak a kehelyből. Ennek gazdasági oka lehetett, vagyis nem mindig állt rendelkezésre bor.¹⁶ Mindenesetre Pál a következő versekben mind a két eucharisztikus szín vételére hivatkozik, vagyis a bor gyakori használatát feltételezi.

A 26. vers már nem az áthagyományozott szöveg része, hanem Pál apostol értelmező kiegészítése: „*Mert amikor ezt a kenyeret eszitek, és ebből a kehelyből isztok, az Úr halálát hirdetitek.*” Az exegeták egyik csoportja szerint a „hirdetni” (καταγγέλλω *katangelló*) igét szóbeli megnyilatkozás értelmében kell felfognunk. Ez vagy az eucharisztikus cselekményt bevezető homília,¹⁷ vagy a rítus részét képező hálaadó és dicsőítő imádság,¹⁸ vagy pedig az utolsó vacsoráról szóló hagyománynak (esetleg az egész szenvedéstörténetnek) a recitálása.¹⁹ Mi azoknak a biblikusoknak²⁰ a nézetét követjük, akik úgy látják: Pál felfogásában maga az Eucharisztia ünneplése (az

¹⁴ Peszáchim, 10,5. Az ószövetségi háttérhez vö. B. S. CHILDS, *Memory and Tradition in Israel*, London 1962.

¹⁵ A kommentárokon kívül vö. H. PATSCH, Art. ἀνάμνησις, in *EWNT I* (1980), 203-206; F. CHENDELIN, „Do This As My Memorial”. *The Semantic and Conceptual Background and Value of anámnésis in 1 Cor 11.24-25*, Rom 1982; T. SÖDING, »Tut dies zum meinem Gedächtnis!«, 41-49.

¹⁶ Vö. R. PESCH, *Abendmahl*, 56-58; W. SCHRAGE, *Korinther*, 43-44.

¹⁷ H. CONZELMANN, *Der erste Brief an die Korinther*, Göttingen 1969, 238.

¹⁸ Vö. G. BORNKAMM, , *Herrenmahl*, 160; J. A. FITZMYER, *First Coprinthians* (AB 32), New Haven 2008, 445; D. ZELLER, *Der erste Brief an die Korinther* (KEK 5), Göttingen 2010, 375.

¹⁹ Vö. J. JEREMIAS, *Abendmahlschworte*, 100-102.

²⁰ Vö. C. SENFT, „*La première épître de Saint Paul aux Corinthiens* (CNT VII), Paris 1979, 150; J. KREMER, *Der Erste Brief an die Korinther* (RNT), Regensburg 1997, 245; W. SCHRAGE, *Korinther*, 45.

Eucharisztia vételét is beleértve) az Úr halálának hirdetése. Miként Jézus utolsó vacsorán véghezvitt cselekményei (profétai jelként) előre hirdették közeledő halálát, úgy az Eucharisztia mint szentségi cselekmény Krisztus már megvalósult halálát hirdeti.

Feltűnő, hogy az értelmező mondatban csak Jézus halálának hirdetéséről van szó, a feltámadásról nem történik említés.²¹ Természetesen Pál is szilárd hittel vallja: a kínhalált szenvedő Krisztus nem maradt a halál martalékában, hanem mint feltámadt és megdicsőült Úr van jelen hívei között (vö. 1Kor 15,1-8; Róm 6,1-11). Ezt jelzi az Úr (κύριος *küriosz*) cím is. A halál hangsúlyozását az apostol valószínűleg azért tartotta fontosnak, mert a korintusiak – miként az 1Kor 1-4 is mutatja – hajlamosak voltak arra, hogy ezt a valóságot figyelmen kívül hagyják. Emellett Pál kijelentése figyelmeztetés is a szegényektől elkülönülő módosabb keresztényeknek: önző magatartásuk szemben áll Krisztus halálával, amely az önfeláldozó szeretet csodálatos példája, s amely a követőit is önzetlen szeretetre kell, hogy sarkallja.

Az Eucharisztia és a Jézus halála közötti szoros kapcsolat kidomborítása után Pál még egy fontos megjegyzést tesz: „*amíg el nem jön*”. Ez nemcsak időbeli jelentést hordoz, hanem a célt is jelöli: a hívő közösség az Eucharisztia ünneplésével azt a meggyőződését is kifejezésre juttatja, hogy a Jézus halálával megkezdődő új üdvrend (új szövetség) az Úr dicsőséges eljövételével jut el a beteljesedésre. Az Eucharisztia ennél fogva a hitben és reményben zárandóklók és nem a szemlélés állapotában levők (vö. 2Kor 5,7) ünnepe. A keresztények nem feledhetik, hogy a beteljesedés még hátra van. Az Eucharisztianak tehát kettős vonatkozása van: egyrészt megjelenítő emlékezés, másrészt a beteljesedésre irányuló – azt előrejelző és garanzáló – reményteli várakozás.²²

²¹ A későbbi liturgikus formulákban már a feltámadás is említést nyer: „Megemlékezvén tehát haláláról és feltámadásáról...” (RÓMAI HIPPOLÜTOSZ, *Traditio Apostolica*, 4,11).

²² Érdekes, hogy az eszkatológikus távlat az utolsó vacsoráról szóló evangéliumi szövegekben is jelen van, mégpedig szoros összefüggésben az Eucharisztiaiával: „*Bizony, mondom nektek: többé már nem iszom a szőlőnek ebből a terméséből, addig a napig, amíg újat nem iszom Isten országában*” (Mk 14,25; vö. még Lk 22,18).

Az Eucharisztia méltó ünneplése az alapító szándéka szerint

Miután egyértelművé tette, mi is az Eucharisztia voltaképpeni értelme, Pál a Krisztus szándékának megfelelő ünneplésre buzdít, és konkrét utasításokat ad a liturgikus összejövetelekkel kapcsolatban. Mindenekelőtt azt hangsúlyozza, hogy az Eucharisztia nem megfelelő ünneplése és vétele az Úr megsértésével egyenlő: *„Aki tehát méltatlanul eszi a kenyeret, vagy issza az Úr kelyhét, vétkezik az Úr teste és vére ellen”* (11,27). A „méltatlanul” határozószó az eucharisztikus adományok vételét minősíti. Elsősorban nem az „áldozók” belső hozzáállására vonatkozik, hanem a külső cselekvésre (ami persze nem független a belső lelkiállástól), egész konkrétan a 18-22. versekben bemutatott helyzetre, vagyis a közösségen belüli egység és szeretet hiányára. Aki a közösségi összejövetelen önző módon viselkedik, és nem törődik a rászoruló társaival, Jézus ellen vét, akinek életáldozatát éppen az Eucharisztikus ünneplés jeleníti meg. Aki méltatlanul viszonyul keresztény testvéreihez, az az Euchariszián is méltatlanul vesz részt.²³ A szóban forgó mondatban egyébként Pál egyértelműen kifejezésre juttatja, hogy az eucharisztikus kenyér és bor az alapítási szavaknak megfelelően egyedülálló módon Krisztus teste és vére, és minden más (közönséges) eledeltől különbözik.

A következőkben (11,28-29) Pál önvizsgálatra szólít fel, ami a szövegösszefüggés alapján ezt jelenti: mindenki vizsgálja meg, tudatában van-e, mi is történik az eucharisztikus ünneplésen, és kész-e az eucharisztikus adományokat a testvéri közösség jegyében fogadni. Az önvizsgálathoz a „test megkülönböztetése” is hozzátartozik (11,29). Az Eucharisztia vételekor annak tudatában kell lenni, hogy a kenyérben Krisztus van jelen, és önmagát adja. Aki profán módon, az Eucharisztia mibenlétének figyelmen kívül hagyásával veszi magához a kenyeret és a kehely tartalmát, saját ítéletét eszi és issza.

²³ A szentírás-magyarázók jogosan, bár néha kicsit egyoldalúan hangsúlyozzák, hogy a méltatlanság szövegünkben nem általános értelemben vett bűnösséget jelent, hanem az Úrvacsorán való méltatlan viselkedést. Ez persze nem annyit jelent, hogy Krisztus valóságos jelenléte és a vele való közösség az Eucharisziában az ember részéről ne kívánna meg az erkölcsi feddhetetlenséget. Egyéb szövegek (1Kor 10,1-22; 16,22) jól mutatják, hogy az Eucharisztia olyan elkötelezettséget tesz szükségessé Krisztus iránt, amely az élet minden területére kiterjed.

Egyes exegeták²⁴ a „test” (σῶμα) szót itt nem az eucharisztikus testre, hanem az egyházra vonatkoztatják: aki az Eucharisztia vételekor nem veszi figyelembe a „testet”, vagyis a keresztény közösséget, ítéletet von magára. Mások viszont – joggal – egyoldalúnak tartják ezt a magyarázatot. A szakaszban ugyanis előzőleg a σῶμα (szóma) mindig az eucharisztikus testre vonatkozott. Aligha gondolható, hogy Pál a jelen esetben teljesen új értelemben használná a kifejezést. Ennek ellenére az egyházi vonatkozást nem zárhatjuk ki teljesen, hiszen Krisztus eucharisztikus teste nem független az egyháztól. A „test” megkülönböztetése (helyes megítélése) ennél fogva nemcsak annak elfogadását kívánja meg, hogy Krisztus jelen van a kenyér színében, hanem annak tudatosítását is, hogy az Eucharisztia az egyházi közösség forrása és összetartó ereje. Ezt az egységet fenntartó szerepet jól mutatja az 1Kor 10,17 mondata: „*Mert egy a kenyér, egy test vagyunk mi sokan, hiszen mindnyájan egy kenyérből részesülünk.*” Az egy kenyérben, vagyis az Eucharisziában való részesedés nemcsak kifejezi az egyház egységét, hanem Krisztus eucharisztikus teste formálja a keresztényeket „egy testté” az Egyházban.²⁵

Biblikus professzorok konferenciája a Bibliaközpontban

²⁴ Vö. E. SCHWEIZER, Art. *σῶμα*, in ThWNT VII (1964), 1064-1072, 1066; G. BORNKAMM, *Herrenmahl*, 169; H. CONZELMANN, *Korinther*, 109.

²⁵ Vö. KOCSIS I., *Eucharisztia és az egyház*, 154-156.

Schmatovich János

A KENYÉRSZAPORÍTÁS CSODÁJA SZENT MÁRK SZERINT (Mk 6,34-44)

Hagyománytörténeti vizsgálódás – a krisztológia kezdetei

A kenyér jelével kapcsolatos szövegeink közvetlenül Jézus *utolsó vacsorájáról* beszélnek, mint amely megalapozza, szabályozza és modellezi a legkorábbi közösségi eucharisztikus ünneplést. De a kenyér-téma fontos helyet foglal el Jézus nyilvános működése során is.

A csodaesemény hatástörténete

A kenyérszaporítás mindamellettt egyike *Jézus szolgálatában* a legnagyobb eseményeknek. A kenyérszaporítás csodája igen jelentős eseménynek számított már a legrégebb keresztény *hagyományban*. Ezt bőven igazolja az a tény, hogy ezt az evangéliumi jelenetet ábrázolták legtöbbször már a katakombák falain, mindig eucharisztikus jelentéssel (Kallixtus-katakomba Kr. u.280; Ain Tabgha, Kr. u. V. századi emléktemplom a Tibériás-tó nyugati partján)²⁶. De magukból az evangéliumokból is világosan kitűnik a jelenet nagy fontossága²⁷:

1. Mind a négy evangélista elmondja, sőt Máténál és Márknál két kenyérszaporítás szerepel (Mk 6,30-44; 8,1-9; – Mt 14,13-21; 15,32-39; – Lk 9,10-17; – Jn 6,1-15). A kettős kenyérszaporítás elbeszélése Máténál és Márknál alkalmasabb arra, hogy meghatározzuk a szinoptikus tradíciónak fázisait és eljussunk az eredeti adatok és a történelmi tény megragadásához²⁸.

²⁶ U. BUSSE, Brotvermehrung, in: Lexikon f. Theologie und Kirche II, Freiburg 1994, 707.

²⁷ F. M. URICCHIO – G. M. STANO, Vangelo secondo san Marco (SB), Torino 1966, 674. A különböző értelmezések áttekintése.

²⁸ A kenyérek szekciójának prészinoptikus létezéséről lásd L. CERFAUX, La section des pains (Mc. VI,31 – VIII,26; Mt. XIV,13 – XVI,12), in: Synoptische Studien, Fest. A Wikenhauser, München 1953, 64-77. – I. de la POTTERIE, Sectio Panum in Evangelio Marci (Mc 6,6–8,33), Rome, 1965/66, 58–74.

2. Márknál és Jánosnál fontos teológiai tanítás kapcsolódik a csodához. Lásd: Mk 6,52: „még kenyerek csodáját sem fogták fel, a szívük még érzéketlen volt”;– Jn 6,22-59: Jánosnál a kenyércsodához kapcsolódik a híres kafarnaumi beszéd; Jézus lesz az élet Kenyere a hit által az Oltáriszentségben.

3. A kenyér szaporítás mindamellettt egyike Jézus szolgálatában a legnagyobb eseményeknek. Minden alkalommal figyelemreméltó helyet foglal el az evangéliumok szerkezetében, a *galileai szolgálat* csúcspontja, amellyel a Szenvedés felé vezető krízis elkezdődik. Mindez jól jelzi a szövegek kivételes fontosságát. Most rátérünk a kenyérszaporítás elbeszélésének, valamint annak tágabb szövegkörnyezetének tanulmányozására, ahogyan Márk evangéliumában találjuk.

Forduljunk most Márk szövegéhez (6,30-33.34-44).

I. TALÁLKOZÁS A SZÖVEGGEL

Mk 6,30–34.35-44 szövege és a közös hagyomány

Jézus a galileai működése vége felé, elhatározza, hogy tanítványaival egy magányos (pusztai) helyre vonul a Genezáreti tó nyugati partján, akár azért, hogy időt adjon nekik a pihenésre (Márk), akár azért, hogy kitérjen Heródes Antipász rosszindulatú érdeklődése elől.²⁹

1. A *bevezetés*: 30-33. vv.

A tanítványok visszatérnek: 30–31 vv.:

30.v. Az apostolok visszatérnek Jézushoz, és elbeszélik neki mindazt, amit tettek és tanítottak.

²⁹ A Mk 6,35.41-ben említett „tanítványok” (mathétai) azonosak a „Tizenkettővel” (dodeka), a 30. versben pedig „apostoloknak” (apostoloi) nevezik őket. Lásd G. SCHMAHL, *Die Zwölf im Markusevangelium*, Trier 1974, 104. – K. STOCK, *Boten aus dem Mit-Ihm-Sein*. *Analecta Biblica*, Rom 1975, 97-112.

31. Erre így szólt: „Jöjjetek félre egy magányos helyre (eredetileg: puszta hely, *erémosz toposz*) és pihenjétek ki magatokat egy kicsit”.

Jézus visszavonul: 32-33 vv.; Mt 14,13k; Lk 9,10b.11a.

32. Olyan sokan jöttek-mentek ugyanis, hogy enni sem maradt idejük. Egy magányos helyre veztek hát, hogy egyedül legyenek.

33. De távozóban sokan látták őket és, megértve szándékukat, gyalog odasiettek a városokból és megelőzték őket.

II. A csoda leírása: 34-44. vv.

Találkozás a tömeggel: 34a v.; Mt 14,14a.

34a. Amikor kiszállt, ott látta a nagy tömeget.

Jézus könyörülete: 34b v.; Mt 14,14b; Lk 9,11b.

34b. Megesett a szíve rajtuk, mert olyanok voltak, mit a pásztor nélküli juhok.

Jézus aktivitása: 34c v.; Mt 14,14c; Lk 9,11c.

34c. Ezért sok mindenre kezdte őket tanítani.

A tanítványok közbenjárása: 35 v.; Mt 14,15; Lk 9,12a.

35. Későre járt már az idő, amikor odaléptek hozzá tanítványai és figyelmeztették: „A vidék elhagyatott, az idő is eljárt”.

Dialógus Jézus és a tanítványok között: 36-37 vv.; Mt 14,16; Lk 9,12a.13a.

36. „Bocsásd el őket, hogy a környékbeli tanyákra és falvakba mehessenek, s ennielő vegyenek maguknak”.

37. Ő azonban így válaszolt: „Ti adjatok nekik enni!” Azok megjegyezték: Talán menjünk és vegyünk kétszáz dénárért kenyeret, hogy el tudjuk látni őket?”

Öt kenyér és két hal: 38-40 vv.; Mt 14,17.18a; Lk 9,13b.14.15.

38. Erre ő megkérdezte: „Hány kenyerek van? Menjetek, nézzetek körül”. Körülnéztek és jelentették: „Öt, és két halunk”.

39. Ekkor meghagyta nekik, hogy csoportonként telepítsék le mindnyájukat a zöld gyepre.

40. Le is telepedtek százas és ötvenes csoportokban.

A csoda: 41 v.; és par.

41. Azután fogta az öt kenyeret és két halat, föltekintett az égre és áldást mondott (eulogészasz). Majd megtörte (eklaszen) a kenyereket és tanítványainak adta, hogy osszák ki. És szétosztotta valamennyiük közt – a két halat is.

A csoda dimenziója: 42-44 vv.; és par.

42. Mindnyájan ettek, és jól is laktak.

43. A kenyérmaradékból és a halakból pedig tizenkét kosarat töltöttek meg.

44. A kenyérből ötezer férfi evett.

II. A SZÖVEGTŐL AZ ESEMÉNYIG: A HAGYOMÁNY EGYMÁSRA ÉPÜLŐ RÉTEGEI

A szöveg szoros értelemben vett exegézise (értelmezése) előtt azt kell gondos elemzéssel megvizsgálnunk: az elbeszélésben mi az, ami a szinoptikusokat (Mk-Mt-Lk) megelőző őskeresztény hagyományból való, s mi az, ami Márk írói művészetének, szerkesztésmódjának, teológiai mondanivalójának számlájára írandó.

Mostantól két irányban indulunk el: a márki szövegtől elindulva a történeti tényig, majd az eseménytől követjük az értelmezés útját Márk leírásáig. Azért, hogy jobban felsoroljuk azt a megszámlálhatatlan *teológiai motívumot*, amelyek kiemelkednek a szövegből, megkísérelünk észrevenni valamit kiformalódásának különböző lépéscsoportjaiból, *helyreállítva*, amennyire lehetséges, *az egymást követő*

bővülési/fejlődési folyamatokat, amelyeket a legősibb, egészen Márkig vezető hagyományból ismertek.

Első feladatunk tehát az lenne, hogy kiszűrjük a szövegből a szerkesztési elemeket és eljussunk a szinoptikus megfogalmazás előzményéhez. Ellentétesnek látszik, hogy Márk szövegét vesszük alapvetőnek, hiszen az jóval hosszabb és kidolgozottabb, mint Máté szövege (14 vers, szemben 9 verssel, tehát 76 szóval több). De ez a tény, hogy Márk szövege másodlagos (átgondoltabb) lehetővé teszi a szerkesztési elemek elkülönítését és az eredeti történés megtalálását³⁰.

Ezen vizsgálatok eredménye így összegezhető:

a.) – *Márk komoly beavatkozásai vehetők észre a következő versekben:*

– 31-33 vv.: *a bevezetés* szövege. Ezekben a súlyos versekben valószínűtlenségek vannak: ezek az emberek gyorsabban jönnek gyalog, mint akik csónakkal; ki tudta volna, hová menjenek, ha nem találkoztak volna. Márk előveszi azokat a kifejezéseket, amelyeket korábban használt: „sokan gyűltek össze” (2,2); „nem volt idejük enni” (3,20). – Ugyanakkor előkészíti a következő elbeszélés témáit: „étkezés, nagy tömeg, magányos hely”! *Valószínű tehát*, hogy a szerző a részletet *saját maga szőtte össze* a hagyományból származó *rövid elemekből* (csónakkal elindulni, félrevonulni egy magányos helyre, vö. Mt 14,13) azért, hogy *bevezesse* a kenyerekről szóló elbeszélését.

– 31 v.: „*Jertek egy puszta helyre*”: Jézus visszavonulását *Heródes* Antipasz ellenségessége miatt a *Mt 14,12-13* részlete beszéli el; Máté szerint Jézus Keresztelő halálhírére, mintegy Heródes elől menekülve, vonul el egy „puszta helyre”. Ez jól megfelel a történeti valóságnak, gondoljunk csak Jn 6,14-15-ben a tömeg messianisztikus várakozására.

– „*PihenjeteK meg egy kissé*”: Márk ugyanakkor Jézus akaratának tulajdonítja, hogy megengedi fáradt apostolainak, hogy *kipihenjék* magukat a kiküldetésben végzett missziós munka után. Történetileg az első megokolás a valószínűbb. Ez szerepelhetett a hagyomány

³⁰ I. de la POTTERIE, A csodálatos kenyérszaporítás, in: *Communio*, Budapest 5(1997), 13–24.

mányban is. Márk új értelmet ad a hagyományból ismert adatnak, s mikor azt mondhatja az Úrral: „pihenjétek ki magatokat egy kicsit”, ezzel már előkészíti a kenyérszaporítás teológiai mondanivalóját. Eről majd később.

– **34b v.:** A „*pásztor nélküli juhok*” emlegetése ebben az összefüggésben szintén Márk *sajátjának* tűnik. – *Máténál is* szerepel ez az öszövevényi hasonlat (Szám 27,17; 1Kir 22,17; Ez 35,5) és ez jobban illik a helyzethez³¹. „A pásztor nélküli nyáj” motívuma *Mt 9,36*-ban található („amikor látta a tömeget, megesett rajta a szíve, mert olyan volt, mint a pásztor nélküli juhok: *elcsigázott és kimerült*”). A mondas éppen a missziós beszéd kapcsán, az „aratnivaló sok” megjegyzés előtt hangzik el, és úgy tűnik, hogy ott, az apostolok *missziós* munkájával van kapcsolatban jobb az elhelyezése. *Máténál* jól látjuk a kapcsolatot az „elcsigázott és kimerült” nyáj *fizikai szükségletei* és az elveszett nyájhoz szóló missziós/hitébresztő (*Mt 10,6*), valamint a gyógyító/megmentő (*Mt 10,7*) *küldetés* között. Főleg *Mt 10,6* helye érdemel figyelmet: „forduljatok *inkább Izrael házának elveszett juhaihoz!* – ez a hely nagyon *réginek*, archaikusnak látszik. Ez az összefüggés lehet tehát az eredeti helye a Jézus-mondásnak. – *Márk* megint teológiai meggondolásból ide hozza a 6,34 vershez. Márknál a motívum kevésbé van közel Ezekiel szövegéhez, inkább a Szám 27,17; 1Kir 22,17 sztereotípiája. – A mód, amivel Jézus válaszol erre a szükségletre *tanításával*, még inkább meglepő, de tipikus márki viselkedés, aki szívesen használja az „*elkezdeni*” igét és tízszer használja a „*tanítani*” szót anélkül, hogy tartalmilag pontosítaná azt az evangélium 1. és 8. fejezet között.

– **39-40 vv.:** ötezer ember megvendégelése. Néhány szó itt Márk sajátja és egy *szándékot* sejtet. Ezekre a versekre sajátosan jellemző a *páros* kifejezések használata.

– Márk kiemeli, hogy a csodaesemény „*mindnyájukat*” érinti – a 39-40. versekben (ugyanaz közös a 42. versben *Mátéval* és *Lukácsal*), hangsúly tehát a gesztus *univerzalitásán* van.

³¹ G. FRIEDRICH, Die beiden Erzählungen von der Speisungen in Mark 6,31-44; 8,1-9, in: ThZ 20, 1964, 15k. A. SUHL, Die Funktionen der alttestamentlichen Zitate und Anspielungen in Markusevangelium, Gütersloh 1965, 114k.

– **39a v.** „Telepítétek el mindnyájukat csoportokba” (Tischgesellschaft; asztaltársaságként (miként ez egy banketton szokás, symposia *symposia*). Ez is csak Márknál szerepel és a görögben így hangzik: szümpozion-szerűen, vagyis a lakoma rendje szerint.

– **39b v.** „Zöld fűre/pázsiton” (*khlorosz khortosz*) Ez a részlet egy szemtanú jelzése lehet, vagy Márk a tavaszt akarta felidézni, amikor a csoda történhetett, vagy Pászkára utal, mint János 6,4 ?! (Május után Palesztinában nem találkozunk többé zöld fűvel). A „zöld gyepre” kifejezés Márk sajátja, bár János is említi (6,10), hogy azon a helyen „sok fű” volt. Máté pusztán „füvet” említ (14,19). Ahogy azonban ez a kiegészítő részlet megjelenik, többek között, Márk részéről *teológiai utalásnak* is tűnhet: a „zöld fű” említése felidézi a 23. zsoltárt, ahol Isten hasonlóképpen gondoskodik a zsoltárosról, aki kifejezi a belé vetett bizalmát (vö. Zsolt 23,2). Nemcsak azt jelzi ezzel Márk, hogy a kenyérszaporítás tavasszal zajlott le (Kr.u. 29. áprilisában, a zsidó Húsvét ünnepe előtt), hanem az előbbi kifejezéssel együtt (csoportonként, lakomaszerűen), ugyanúgy mint a „pihenjete meg egy kissé” és a „a pásztor nélküli juhok” kifejezések is erre a zsoltárra mutatnak. Viszont az említett a zsoltárra való utalás teológiai megfontolásból történik.

– **40a. v.** „letelepedtek csoportonként”: négyzet alakban (in Abteilungen; *prasiai prasiai*) mintegy négyszögű virágágyásként, „póréhagyma-ágyás” mintájára, vagyis az egyik csoport a másik csoport mellé telepedett. Márk sajátja.³²

– **40b. v.** „Letelepedtek ötvenesével és százasaival”: Bibliai *előképekre* épít a százas és ötvenes csoportok említése, amely megfelel a pusztában táborozó Izrael beosztásának (vö. Kiv 18,21.25: Mózes apósa, Jetró ajánlja vejének: „Válaszd ki a népből derék, istenfélő és megbízható férfiakat, s tedd meg őket ezres, a százas, az ötvenes és tízes csoportok előljáróivá”. Mózes kiválasztott alkalmas férfiakat, s a nép ezres, százas, ötvenes és tízes csoportjának előljáróivá tette).

³² Lásd ezzel szemben K. KERTELGE, Die Wunder Jesu im Markusevangelium. Eine redaktionsgeschichtliche Untersuchung, München 1970, 130. A szerző szerint a néptömeg összeseregése, a szánalom megnyilvánulása, valószínűleg a pásztor nélküli nyáj kifejezés is Márk előtti elemnek tekintendő.

Ebben a történetben egyébként (Kiv 18) Mózeset szintén segítik a vének és a bírók Izrael népének kormányzásában, ahogy a tanítványok segítik most Jézusnak segíteni majd az étel kiosztásában. A szavak ezen ismétlése arra szolgál, hogy *felosztó* értelmet adjon egy kifejezésnek, ez *tipikus Márknál*; az így kifejezett eszme a rendezettséget, egy igazi *ünnepély* jól végiggondolt megszervezését juttatja eszünkbe.

– 44 v.: „Ötezer férfi evett *a kenyérből*”. Márk a kenyérszaporítás leírásában hangsúlyt „*a kenyerekre*” teszi, ami nincs a többi evangéliumban; a márkai perikópában 5-ször szerepel a kenyér szava: Máténál 3-szor és a Lukácsnál 2-szer található. Márk a 44. v.-ben már *csak* a kenyereket említi. Ez a hangsúlyozás is Márk sajátja. A kenyereknek ez a jele számára egészen különleges jelentőséggel bír. A szövegünkön kívül több megfogalmazásban jön elő: 6,52 és 8,17-21, ami biztosan saját tollából származik

A Palesztinában a fő étkezés ideje kései délutáni óra volt. A tányér nagyságú és ujjnyi vastag búzából vagy árpából készített kenyér az étkezés fő alkotó eleme volt. A szegényes kenyér mellé valót tengerparti vidéken a sült vagy sózott hal alkotta.

A szerkesztő *szándékát* is meg tudjuk fejteni: az esemény a szerkesztő Márk számára mélységes jelentéssel bír: ez nem egyszerűen egy csoda, *ez egy jel, egy kiváltságos jel*.

b.) Mi származik a hagyományból?

Ennek tulajdoníthatjuk mindazt, amit nem jeleztünk olyannak, amit Márk szerkesztett, amit az imént a perikópában nem úgy említettük, mint Márk sajátját.

Mindazonáltal *a 41. vers egy sajátos problémát ad*. Itt megtaláljuk az Eucharisztia alapítás elbeszélésének 4 igéjét: „vette”, „hálát adott”, „megtörte”, „adta”, lásd Mk 14,22 versét! A szöveg szerkesztése különös: Jézus veszi a kenyereket és a halakat, megáldja, megtöri és adja a kenyereket. Márk hozzáfűzi végül mintegy orvosolva a felejtést: „és a két halat”; ugyanígy a 43. versben, de a 44. v.-ben többé nem beszél a halakról.

Már a Márkot megelőző hagyományban *két* stádiumot lehet megkülönböztetni a verset illetően. A *mai szöveg a görögben* szóról-szóra így hangzik:

- „*Jézus fogván az öt kenyeret és a két halat,*
- majd feltekintve az égre megáldotta és megtörte
a /kenyereket /csak azt!/
- és odaadta tanítványainak, *hogy osszák szét azokat*
- és a két halat”.

Mivel *kétszer is* szerepel a versben ez: „és a két halat” és a vers végén csak olyan odavetett záradék részeként szerepel, sokan azt gondolják (pl. B. van Irsel³³), hogy ami a formula két említése között áll, az későbbi beillesztés egy *régebbi stádiumot* képviselő szövegbe. Ennek az egyenetlenségnek megmagyarázáshoz fel kell tételeznünk egy *korábbi* szöveget, ami így hangozhatna:

„*és vevén az öt kenyeret és a két halat,*
kiosztotta azokat mindnyájuknak”.

Ez lenne az eredeti megfogalmazás. Ebben régebbi szövegben maga Jézus „osztotta el mindnyájuknak a kenyeret – és halat is”.

A vers többi része az Úrvacsorára, az Oltáriszentség ünneplésére való *utalásként* került a szövegbe. Ennek következménye az is, hogy *a tanítványok szerepe* megnő.

³³ B. VAN IERSEL, Die wunderbare Speisung und das Abendmahl in der synotischen Tradition (Mk VI,35-44 par.; VII,1-20 par.) in: NovTest 7/1964k. A szerző saját tételét egy olyan fejlődés keretében tartja érvényesnek, amelyben a lakomáról szóló elbeszélések hagyománya egyre erőteljesebben eucharisztikus jellegűvé válik. A véleményét támogatják A. HEISING, Die Botschaft der Brotvermehrung (SBS 15), Stuttgart 1966, 63; L. SCHENKE, Die Wundererzählungen des Markusevangeliums (SBS), Stuttgart 1974, 231. I. de la POTTERIE, A csodálatos kenyérszaporítás, in: *Communio*, Bp. 5/1997, 13-14.

– Az egymásra épülő hagyományrétegek folyamán a fejlődési gondolatot elutasítják J. ROLOFF, Das Kerygma und der irdische Jesus. Historische Motive in den Jesus-Erzählungen der Evangelien, Göttingen 1970, 245-247; R. PESCH, Das Markusevangelium I., 352; J. GNILKA, Evangelium nach Markus 257 és 261; a mű magyar fordításában: Agapé, 2000, 345. Gnilka szerint Márk saját lakoma-értelmezésében, a 8,14-21-ben, nem fedezhető fel egyértelműen az eucharisztikus értelmezés.

Az ősegyházi hagyomány későbbi stádiumában, az eucharisztikus katekézis hatása vezethetett a kenyér témájának egyoldalú hangsúlyozására, ebből adódóan további beszúrás a következő:

„szemeit az égre emelte,
áldást mondott, megtörte a kenyereket
és tanítványainak adta,
hogy szétosszák azokat”.

Ezek a szavak tehát még a *Márk előtti* korból való eucharisztikus értelmezésből erednek. Ezt az értelmezést természetesen még az apostolok adták a csodának, amikor élő szóval elprédikálták legelső híveiknek.

Ez a *rekonstrukció nem győz meg mindenkit*. Vannak exegeták, akik azt vallják ugyanis, hogy Jézus itt pontosan úgy jár el, ahogyan az a zsidó közösségi étkezéseken szokás volt. Az értelmezők *vitakoznak* azon, hogy ezek a megfelelések közvetlenül az Utolsó vacsora liturgikus ünneplésével (az Úrvacsorával) hozhatók összefüggésbe, ezek hatására kerültek a szövegbe, – avagy egyszerűen a zsidó étkezési szokásoknak köszönhetőek, amelyek mindkét elbeszélés történeti alapját képezik³⁴. Így a kenyércsoda az Úrvacsorára, vagyis az Oltáriszentség ünneplésére való utalás nélkül is leírható, illetve magyarázható, mint egy zsidó asztalközösség, melyben Jézus a családfő szerepét vállalja. Így is lehet magyarázni a 41. verset és nyilván ez felel meg a csodaelbeszélés eredeti szándékának: az elbeszélő rámutat a csodatevő Jézusra, aki a messiási várakozások beteljesítője.

Ugyanakkor alig elképzelhető, hogy az elbeszélő ne gondolt volna az *Oltáriszentségi Kenyérre*, és ne ismerte volna fel az egybecsengést az istentiszteleteken mindig újra felhangzó liturgikus szöveggel.

De bizonyos marad, hogy a halak témájának *redukciója* az eucharisztikus hagyomány befolyását jelzi a szöveg áthagyományozására.

³⁴ MARTOS L. BALÁZS, Márk evangéliuma, Bp., 2014, 138. – DÓKA Z., Márk evangéliuma, Bp. 1996. 137. Az utóbbi szerző külön foglalkozik B. VAN IERSEL tételével és elfogadja az Úrvacsora és a kenyércsoda párhuzamba állítását az őskeresztény hagyománytörténetben.

Sőt ez az újraértelmezés létezett már a *Márk előtti* hagyományban is. Ha Márk maga kovácsolta össze a formulát, összhangban kellene lennie 6,41 formulájával: „áldást (*benedictio*) mondott és megtörte”, ezzel szemben 8,6-ban: „hálát (*gratia*) adván, megtörte” Az igék választásában való eltérés. „áldást mondani” = *eulogein* és „hálát adni” = *eucharistein* kapcsolatban áll az Utolsó vacsorán az Oltáriszentség alapításának különböző hagyományaiban szereplő igék eltéréseivel. Az első a Mt/Mk-i és második a Lukácsi/Pál-i hagyományra utal. Az eltérés a két különböző eredetű milióból jön: az egyik a zsidó-keresztény, a másik a hellenista-keresztény háttér; és Márk megőrizte a szöveget olyanak, ahogyan kapta.

c.) – *Az eredeti elbeszélés*

Ha eltávolítjuk Márk beavatkozásait és azokat a részeket, amelyek az eucharisztikus katekézisben szereplő elbeszélés újraolvasásából erednek, mit találunk a hagyomány kezdeténél? *Egy csoda-elbeszélés* beszámol arról, hogy Jézus a pusztában tanítványait és egy nagy tömeget jóllakatott nagyon kevés kenyérral és hallal. A csoda eredeti elbeszélés körülbelül ennyiből állt, s ez felelt meg a valóságos törtézésnek.

További lényeges tény: *ez az elbeszélés egészet formál* a következővel, *a vízenjárással* (Mk 6,45-52). A kenyérszaporítás a tavon való átkeléssel folytatódik. A Mk 6,45 ezekkel a szavakkal kezdődik: „*kényszerítette* tanítványait, hogy beszálljanak a bárkába”. Ez a titokzatos kényszerítés csak a párhuzamos tradícióban nyer magyarázatot, a János 6,14-15-ben: *a sürgősség* a zsidók veszélyes reakciójából jön, akik a törtézésben messiási gesztust láttak, és Jézust királlyá akarták tenni. A „kényszeríteni” szó őrzi még ennek a nyomát.

d) *Mit mondjunk ezek után az ősi elbeszélésről?*

A) Megmondhatjuk-e, mi a kenyerek pusztában való osztásának lényege? A kérdés tehát az: *mi volt, miben állt* tulajdonképpen a ke-

nyérszaporítás a pusztában, válaszul háromfajta magyarázatot emlegetnek a magyarázók³⁵:

- *naturalista magyarázat.* A régi liberális irányzat egyes képviselői szerint egyszerű *étkezési történe*sről van szó. Jézus és tanítványai eszerint az osztozás példáját adnák, és mindazok, akiknek javaik vannak, őket követnék és így kellene táplálniuk az egész világot. Valójában, hogyan olvasható ez bele a szövegbe?!
- *mitikus magyarázat.* Semmi történetieskedés. Más kritikusok úgy gondolják, hogy az elbeszélés nem történeti eseményre vonatkozik, hanem egyszerű *kivetítés, mesterséges alkotás, Jézus kiléte*re vonatkozó tanítás, amely ószövetségi elbeszélésekre támaszkodik: a manna a pusztában, Kiv 16; Illés csodája, 1Kir 17; a kenyérsoda, amit Elizeus vitt végbe 2Kir 4,42-44 szerint.
- A szentírásmagyarázók többsége azonban kiindulási pontként elfogadja, hogy egy *világos, történeti ténynek* kellett lejátszódnia, Jézus életének egy valódi eseményéről van szó. Egyesek számára ez Jézus és övéinek egy *szokásos étkezése*, ami körül egy kis tömeg formálódott, és ami később csodává alakult át. De, miért idézett volna elő ez a történet ekkora felbuzdulást *a tamúknál?* (vö.: Mk 6,45; Jn 6,15). Fenn kell tartani, hogy itt *egy rendkívüli esemény* történt, ami a tömeg lelkesedését idézte elő a történet messianisztikus és eszkatologikus jellege miatt. Nem a történetészre tartozik, hogy egy ilyen tény végső magyarázatát adja, de ugyanakkor nem kell kizárni továbbá annak a lehetőségét, hogy túllépjük tudományá szempontjait. Annak megállapítása, hogy ott csoda történt, nem a történetész dolga, de ő nem is zárhatja ki annak lehetőségét, ha nem akarja tudományá módszerének körét túllépni.

Megjegyezzük, hogy Jézus életének összefüggései alapján, az emberek nem reagálnak magának a csodának az anyagára, hanem arra, hogy a kenyérsoda mit jelez *Jézus identitása és küldetésének* (!) értelme számára.

³⁵ A különféle magyarázó véleményekről beszámolót lásd W. GRUNDMANN, Das Evangelium nach Markus, in: Theol. Handkomm. zum NT., Berlin 1973,133.

B) *Mi garantálja a tény történetiségét?*

Három kritérium használható itt:

1. *A sokszoros tanúságtétel.* A történetet nagyon különböző és független hagyományok beszélik el: palesztin, hellenisztikus és János még archaikusabb hagyománya.
2. *A szükségszerű magyarázat kritériuma.* Itt ugyanis magyarázatra szorul az, hogy az esemény következtében, miért tekintették Jézust profétának és miért akarták királlyá tenni. Meg kell magyarázni, miért foglalt el ekkora helyet a hagyomány egymást követő lépcsőfokain?
3. *Jézus igehirdetésével és küldetésével való koherencia.* Jézus küldetésének szíve a messiási Királyság meghirdetése. Márpedig a kenyérjel galileai szolgálatának döntő lépése volt, ami elvezetett a politikai messianizmussal való szakításhoz, és övéit döntő választás elé állította (Mk 8,27-30 és Jn 6,60-71). Az esemény tökéletesen harmonizál Jézus galileai működésének körülményeivel. Húsvét után ennek az eseménynek nem volt többé rezonanciája. Itt van tehát nekünk egy, a történelemben jól beágyazott történetünk.

III. AZ ESEMÉNY

EGYMÁST KÖVETŐ ÚJRAOLVASÁSAI

A mi szövegrészletünk esetében is érvényes a II. Vatikánumnak az isteni kinyilatkoztatásról szóló *Dei Verbum* dokumentumának az evangéliumok keletkezésével kapcsolatos *három lépcsőfokos* megállapítása: az esemény jelentőségét megfogalmazták az 1. lépcsőfokon Jézus földi életében (és a kereszténység kezdetén). A 2. lépcsőfokon az apostoli igehirdetés alkalmazta az eseményt az Egyház életére. A 3. lépcsőfokon az evangélisták elmélyítették az eseményt a maguk Jézus-képének megformálásával és így helyet kaphatott az ószövetségi összefüggések keresése és a teológiai megfontolás (vö. *Dei Verbum* 17-20. pontjai).

Mivel már az élőszóbeli hagyományban többféle értelmezés járult ehhez az eseményhez, s ezek egybekeveredve található Márk szö-

vegében, azért elég nehéz feladatnak tűnik az elbeszélés kifejtése. Már előljáróban megjegyezhetjük, hogy az esemény élénk elbeszéléseiből szemtanú beszámolójára lehet következtetni. Ez pedig csak Péter lehetett, akinek prédikációit Márk írásba foglalta³⁶. Bizonyára Péter-prédikáció nem az egyetlen alapját alkotta a legősibb evangéliumnak.

Az értelmezést három lépésben végezhetjük el a legalkalmasabb módon. Azaz keressük: mi volt a csoda jelentése, amikor valósággal megtörtént Jézus életében, aztán milyen új értelmet kapott az apostoli ígéhirdetésben, s végül milyen teológiai színezetet nyer Márk előadásában.

1 – AZ ESEMÉNY INTERPRETÁCIÓJA AZ ŐSI HAGYOMÁNYBAN

Jézus nyilvános életében végbevitt tetteinek igaz értelmük csak a feltámadás után, Jézus felmagasztalásának és az Ószövetség kijelentéseinek fényében nyilvánul meg. Ráillik a kenyérszaporításra az, amit Szent János mondott a virágvasárnapi jeruzsálemi bevonulásakor: „Tanítványai eleinte nem értették ezt, de mikor Jézus megdicsőült, visszaemlékeztek arra, hogy azt tették vele, ami meg volt róla írva” (Jn 12,16). Egyébként Márk a 6. fejezettől a 8. fejezetig a hangsúlyt fektet a tanítványok *értetlenségére*, vagyis az igazi Jézus-hit motívumára, a Jézusnak adott *helyes válasz* elvárására.

Szövegünk ősi, kezdeti állapotában az eseménynek magának a *történeti keretben* megadott értelmezését fejezi ki. A csoda eredeti elbeszélése kb. ennyiből állt, s ezt felelt meg a valóságos történesnek: Jézus a pusztában (egy elhagyatott helyen) látja az Őt követő nagy tömeget, megszánja őket, néhány kenyérral és hallal csodálatos módon jóltartja őket, s még maradt is belőle. Az elbeszélés alapformája ma már megközelíthetetlen. Valószínű, hogy eredetileg egyszerűen a *csodatevő Jézust* hirdette, aki isteni hatalmával a kevésből is képes sokakat megelégtíteni. Ez a puszta csodamotívum azonban valószínűleg azonban már igen korán és jogosan – *a húsvéti történés*

³⁶ G. UNTERGASSMAIR, Handbuch der Einleitung I., Evangelien und Apostelgeschichte, Kevelaer 1998, 31

fényénél – újabb teológiai motívumokkal gazdagodott, amelyek krisztológiai, szakramentális és ekkleziológiai szempontokat juttatnak érvényre és Jézus jelentőségét fejezik ki. Ezek mögött a csoda ténye egészen háttérbe szorul. Szinte csak közvetve értesülünk róla. A csodaelbeszéléseknél szokásos csodál visszhang is hiányzik (kivéve a jánosi változatot, Jn 6,14).

– Az eseménynek Jézus földi életében és az első keresztény Húsvétot követő időszak legősibb rétegében *kettős* jelentése volt. *Két* szempontot húznánk alá:

- 1) Először *az irgalomnak, az együtt szenvedésnek nagy cselekedetét*: 34a v.: „könyörületre indult” (*splanchnidzomai*) ... *bensőleg*, „megesett rajtuk a szíve”! Jézus a nép fizikai szükségletei elé megy, megnyihí a szegényeket. Lásd ugyanezt a könyörületet 1,41; 8,2; 9,22-ben. Isten minden föllépésének eredetében ott van ez az „anyai” föllépés, „ő a könyörület és irgalom Istene (Kiv 34,6-7); „nagy szeretete miatt, amellyel szeretett minket...” (Ef 2,4). (A héber tbsz. *rachamím* jelentése az anya gyengéd szeretete gyermeke iránt; *raham/rehem* egyes számban „anyaméhet” jelöl):
 - 2) Ez egy olyan szimbolikus aktus, ami segít felismerni Jézust, mint a *végző idők prófétáját*, tehát a *gesztus messiási és eszkatologikus (végidei) értelméről* van szó. Jézus *isteni hatalma* abban mutatkozik meg, hogy ilyen sok embert vendégül tud látni a „puszta helyen” rendelkezésre álló kevésből. Valóban ő tehát a messiási várakozások beteljesítője. Ő a Pásztor, akivel megérkezett az üdvösség végző ideje, és aki Isten-népét összegyűjti és táplálja, mint egykor a mannát adó Mózes Izraelt a pusztában. Ezekben a motívumokban még nincs közvetlen utalás az Úrvacsorára.
- *Ez a *messiási karakter* megjelenik a *szövegkörnyezetben*: „Jézus *kényszerítette*” tanítványait az indulásra, hogy elkerüljék az időbeli messianizmus kísértését ((Mk 6,45; vö. Jn 6,15: Jézust ugyanis jelenlevő zélóta mozgalomhoz tartozó körök politikai értelemben vett királlyá akarják tenni).

– *A tömegnek ez a *messiási* lelkesedése a *korszak zsidó reménységvárásának háttérében* válik érthetővé. Jézus kortársai várták a *jövőt* a múlt képeire alapozva. *Mózes* jelzett egy hozzá hasonló *prófétát* (MTörv 18,15), akinek a régi próféták csak előképei. A Messiás *próféta* lesz, egy *új Mózes*, aki újra meg fogja tenni az *Exodus csodáit*, köztük a legnagyobbat, a *manna* csodáját az égből való kenyér kiosztását. Ez a meggyőződés nagyon jelen volt, amint látjuk, Jn 6,14-15.30-31-ben. Ez a szempont főleg *János* elbeszélésében hangsúlyos: „Kerestek engem..., mivel ettetek a kenyerekből és jólaktatok. Fáradoztatok, de ne olyan eledelért, mely veszendő, hanem azért, mely megmarad az örök életre, melyet az Emberfia ad nektek; mert őt az Atya pecsételte meg (azaz igazolt a jelek által)” (Jn 6,26-27). – Hasonlóan ír *Báruk szír Apokalipszise* a Kr. utáni első század végéről: „Akkor be fog teljesedni az, ami előre volt látva a föld ezen részei számára, a Messiás fogja elkezdeni ezt kinyilatkoztatni... Ebben az időben a tartalékul megőrzött manna fog újból esni, és ők abból fognak enni azok alatt az évek alatt, mert ők azok, akik eljutnak az idők végéhez” (2ApBár 29,3.8).

– *De *Márk szövege is* erre utal. Így még szövegünk (eredeti) elemei is megvilágosulnak, élesebb megvilágításba kerülnek.

A szöveg szerkezete. Az Ószövetség *két* szövegének van befolyása: az egyik a *manna és a fűrjek* adománya: Kiv 16-ban és Szám 11-ben (pusztai hely, éhínség, Mózes kétsége); a másik és még fontosabb hely: *Elizeus kenyérszaporítása*, 100 összegyűlt személy 20 árpakenyérből és friss gabonából (2Kir 4,43-44) étkezik. A táplálás Elizeus feladata volt. Elizeus megparancsolja szolgájának, hogy táplálja a tömeget. A szolga szabadkozik. Elizeus megparancsolja neki, hogy azonnal ossza szét. A szolga szétosztja a táplálékot. A tömeg eszik és még marad is. Semmiféle leírás nincs itt magáról a csodáról, semmilyen reakció a résztvevőktől. Ez ugyanaz a *séma*, mint Márknál, de Márknál nagyobb a hatás: szükségszerűen Jézus a Messiás!

Kulcsszavak, amelyeknek mindegyiknek jelentésük van³⁷:

³⁷ I. de la POTTERIE, Le sens primitif de la multiplication des pains, dans „Jésus aux origines de la Christologie”, Duculot 1975, 303-329.

Pusztá hely emlegetése (már a bevezetőben: 31-32. vv., aztán a 35. v.). Majd az „*enni*” igére helyezett hangsúly (36.37.42.44. vv.) felidézi az Exodust, a nagy manna csodáját és azt sugallja, hogy Jézus az *új Mózes*, a megújított Izrael vezére. Lásd Kiv 16,32: „*a kenyér*, amellyel én tápláltalak benneteket a *pusztában*”³⁸.

„*Mindnyájan* (ettek és) *jóllaktak*” (42. v.). Ez a nagyon gyakran emlegetett formula az Ószövetségben, és mindig *messiási értelm* van, a messiási ország *áldásaira* vonatkozik. A *jóllakottság* felidézi a manna csodájára való visszaemlékezést. Zsolt 78,29; Zsolt 105,40: „*kérték: legyenek fűrjek és kenyér az égből, és ők jóllaktak*”. Ez jelöli az áldás teljességét (Zsolt 37,15; Jo 2,26). – Ez az egykori Ígéret Földjének bősége (MTörv 6,11; 11,5) és az *eljövendő földé*, ami a messiási feltámadás idején jön el (Iz 49,10): „*Nem fognak éhezni, sem szomjazni, mert aki megkönyörül rajtuk, az vezeti őket*”. Az éhezők összegyülekezése Jézus boldogságainak egyike (Mt 5,6; Lk 6,11). Jel 7,16-ban (ami idézi Iz 49,10-et) ugyanaz a formula írja le a mennyei boldogságot: „*Nem éheznek és nem szomjaznak többé*”. Lásd még Jel 2,17: „*A győztesnek adni fogok a rejtett mannából*”. A kenyerek csodája tehát beteljesíti ezeket a *messiási ígéretek*et. *A megmaradt kenyérdarabkák*. Az ószövetségi jóllakásnak is része ez a fordulat, és megtalálható mindegyik evangéliumi elbeszélésben: ezek jelzik Isten adományának *túláradó bőségét* (vö. Kiv 16,19-24: a manna-ajándék gazdagsága; 2Kiv 4,43-44: Elizeus húsz árpakenyérrel 100 embert jóllaktat; Rút 2,14 Boász nagylelkűen megvendégeli

³⁸ A Mózes- és manna tipológia ellen nyilatkozik R. PESCH, Markus-evangelium 350. Anm. 11 és J. GNILKA, Evangelium nach Markus 259; magyar fordításban, 353. Gnika szerint inkább az Illésről és az Elizeusról szóló hagyomány (különösen a 2Kiv 4,42-44) ajándék-csodáit fedezhetjük fel előzményként a szövegben. Húsvét elmúltával az emlékezés felerősödött, mondja, és olyan történeté alakította az elizeusi hagyományt, amely szerint Jézus eszkatologikus messiási prófétaként táplálja népét.

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Bölcsesség az ókori Keleten III.

A Példabeszédek és Jézus, Sirák fiának könyve

A.) Alap gondolat

A zsidóságon belül a késői bölcsességi irodalomban legalább három különböző vonalat fedezhetünk fel:

Az első vonal, a 2. sz. kezdetén született könyv, Jézus, Sirák fiának könyve, amely arra keresi a választ, hogy miben is áll a bölcsesség. Sirák szerint a bölcsesség nemcsak Istentől kapott, vallási színezetű emberi tulajdonság, hanem olykor magának az istenségnek is tulajdonsága, ill. tulajdona. Így a bölcsesség pl. a teremtéskor és az emberek között önállóan is megjelenik. Az isteni bölcsességnek ez a megszemélyesítése a legvilágosabban Sir 24-ben figyelhető meg, ahol azt mutatja be a szerző, hogyan nyilatkozik meg Izrael történetében és Isten népének adott kinyilatkoztatásában. Ez a hiposztázis már az Újszövetségre, az örök isteni szó (Logosz) kinyilatkoztatására készít elő. A könyv szerzője ismeri a görög filozófiát, de csak saját világszemlélete elmélyítésére használja föl. A pusztá életbölcsesség és a hasznossági elven alapuló erkölcs kevésbé érvényesül művében, mint a Példabeszédek vagy a Prédikátor esetében. Könyve középpontjában főleg a vallás-erkölcsi magatartás áll: önfegyelem, tisztaság, mértékletesség, segítőkészség, jótékonyosság, áldozat, ima.

A második vonal, a farizeusi-rabbinikus zsidóság felfogása szerint a bölcsességet kizárólag a Törvény és az előírások betartása je-

lenti, mert szerintük Isten kizárólag a Tórában nyilatkoztatta ki magát, és az ember csakis a Tóra által léphet kapcsolatba Istennel.

A harmadik vonal, amit az apokaliptikus könyvek mondanak a bölcsességről. Az apokaliptikus könyvekben kinyilvánul Isten terve a történelemlről. Az apokaliptikus író álomban vagy látomásban látott, a mostanival szöges ellentétben álló, Isten által kormányozott világ képét vázolja fel. Ahhoz, hogy ebből már most valamit észlelhessünk, értelem, belátás és bölcsesség szükséges. HénoK könyvében pl. szemben Jézus, Sirák fia könyvével (Sir 24) a bölcsesség elhagyja a földet, és újra visszatér az égbe, és Istennél lakik:

„Mínthogy a bölcsesség nem talált helyet, ahol lakjon, a mennyekben kapott lakást. Amikor a bölcsesség eljött, hogy az emberek fiai közt lakjon, és nem talált lakóhelyet, visszatért helyére a bölcsesség, és az angyalok között telepedett le. Amikor az igazságtalanság előlépett tartályaiból, azokra talált, akiket nem keresett és (olyan szívesen látottként) telepedett le köztük, mint az eső a sivatagban, és mint a harmat a szomjas földön” (HénoK apokalipszise, Baán István ford.).

Böjte Csaba megáldja a fiatalokat

**B.) Szöveg: Példabeszédek könyve;
Jézus, Sirák fiának könyve**

C.) Bevezetés

1.) A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve

A Kr. e. 2. sz. elejének bölcsességi írója Jézus, Sirák fia szintén összeállított egy bölcsmondásokból álló gyűjteményt, amelynek tárgya a bölcsesség, vagyis az igaz vallásosságból fakadó életfelfogás és a jó erkölcs. A legkülönbözőbb műfajban - himnusz, hálaének, ima, bölcsmondás - ad tanítást a bölcsesség miben létéről, eredetéről, szerepéről.

A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve ugyanarra törekszik, mindkettő segítséget akar adni az élet dolgaiban való eligazodáshoz, és ezt mindkettő a maga sajátos stílusában teszi.

Hasonlítsuk össze a két könyvet, tárjuk fel a sajátosságokat és az összefüggéseket:

Vannak-e azonos motívumok?

Az azonos motívumok azonos tartalmat hordoznak?

Az azonos motívumok eltérő tartalmat hordoznak?

Miben tér el egymástól a két könyv?

Találunk-e valamilyen közös törvényszerűséget (formai vagy tartalmi) a két könyvben?

2.) Befejezés

Miközben fáradságos munkával átkutattuk a két bölcsességi könyvet, minden biztonnyal találtunk olyan mondatot, amely különösen megérintett, ami különösen a szívünkhöz szólt. A résztvevők másolják le szépen megformált, művészi betűkkel egy A/4-es papírra ezt a mondatot, majd helyezzük ki egymás mellé a táblára (az azonosakat egymás alá), majd egyenként hangosan olvassák fel a mondatukat, és néhány szóban mondják el, hogy mi ragadta meg őket benne.

3.) Szent Pál és a sivatagi atyák tanítása a bölcsességről

„Bölcsességet pedig a tökéletesek közt hirdetünk, de nem ennek a világnak bölcsességét, sem ennek a világnak pusztulásra ítélt feje-

delmeiét; hanem Istennek titokzatos, elrejtett bölcsességét hirdetjük, amelyet Isten öröktől fogva előre elrendelt a mi dicsőségünkre. Ezt senki sem ismerte fel ennek a világnak a fejedelmei közül, mert ha felismerték volna, sohasem feszítették volna keresztre a dicsőség Urát. Hanem amint írva van: 'Amit szem nem látott, fül nem hallott, ami az ember szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten azoknak, akik szeretik őt' (Iz 64,3). Nekünk azonban kinyilatkoztatta Isten a Lélek által; mert a Lélek mindent kikutat, még az Isten mélységeit is. Mert ki ismeri az emberek közül az ember benső dolgait, ha nem az ember lelke, amely benne van? Éppúgy Isten benső dolgait sem ismeri senki, csak Isten Lelke. Mi azonban nem a világ lelkét kaptuk, hanem azt a Lelket, amely Istentől van, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott. Ezt hirdetjük is, de nem az emberi bölcsesség által, hanem a Lélek által tanított szavakkal, lelkiekhez lelkieket mérve. Az érzéki ember azonban nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé, mert oktalanság az számára, és nem tudja megérteni, hiszen lelki módon kell azt megítélni. A lelki ember pedig mindent megítél, őt azonban senki sem ítéli meg. 'Mert ki ismeri az Úr gondolatait, hogy oktathatná őt?' (Iz 40,13) Bennünk pedig Krisztus gondolatai vannak" (1Kor 2,6-16).

„67. Isten végtelen az ő dicsőségében, felfoghatatlan a nagysága, emberi észnek felérhetetlen a magassága, mérhetetlen a hatalma, felmérhetetlen a tudása, hasonlíthatatlan a jósága, kifejezhetetlen a nagylelkűsége. Ha „Fénynek” mondom, megnevezem az egyik teremtményét, ha „Igénék” mondom, megnevezem a kezdetét, ha „Értelemnek” mondom, a bölcsességéről beszélek, ha „Léleknek”, megnevezem a lehetétét, ha „Bölcsességnek”, megnevezem azt, akit nemzett, ha „Erőnek”, az uralmát, ha „Hatalomnak”, a tevékenységét, ha „Gondviselésnek mondom, megnevezem a jóságát, ha „Legfőbb Hatalomnak”, dicsőségéről beszélek, ha „Bírónak”, igaznak nevezem, ha „Atyának” mondom, akkor azt mondom ő a minden ... Minden dolgot Isten teremtett, nála nélkül semmi sem lett. Ezért a műveiből megismerhető és megérthető az ő nagysága. (*Antióchiai Theophilosz, Ad Autolyicum 1,3-4*)

176. Amikor imáddal Isten elé járulsz, olyan légy gondolataidban, mint a hangya, a féreg, vagy mint a bogár, ami a földön mászik. Kö-

zeledj hozzá gyermeki szívvel, mint egy gügyögő csecsemő, aki semmi okosat nem tud előtte mondani. Menj hozzá, hogy megkapd azt a szerető gondoskodást, amivel az apák vigyáznak kisgyermekükre.

Azt mondták: „Megoltalmazza az Úr a kicsinyeket” (Zsolt 116,6)... és nem csak azokat, akik testileg kicsik, hanem azokat is, akik evilági nagy tudásukat elhagyják, és egyetlen bölcsességet tekintenek elegendőnek és életük alapjának. Az akarat szempontjából olyanok lesznek, mint a kisgyermek és attól a pillanattól fogva fölfedezik azt a bölcsességet, amit semmilyen tanulás nem tud megtanítani. A szent apostol, az isteni dolgok ismerője helyesen mondta egy figyelmeztetésében: „Aki közületek bölcsnek véli magát ezen a világon, legyen oktalanná, hogy bölcs lehessen” (1 Kor 3,18). Kérd Istentől, adományozza neked, hogy elérkezz a hit mértékére. *(Szír vagy Ninivei Szent Izsák, Sermones ascetici et epistulae 77.)*

Bölcs Salamon király

381. Amikor a lélek nem szomorodik el többé a Szentlélek valamilyen dolga fölött, hanem engedelmeskedve minden parancsnak hozzájárul a kegyelemhez, akkor méltóvá válik, hogy elnyerje a szenvedélyektől való szabadságot és megkapja a Szentlélek gyermekké váló örökbefogadásának teljességét, a bölcsesség megkülönböztetésének kinyilatkoztatását, a lelki gazdagságot, és olyan értelmet, ami nem ebből a világból való. *(Nagy Szent Makariosz, Homiliae Spirituales 9,7)*” (Matta el Meszkin, Isten megtapasztalása az imában)

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Boldog az ember	ének kottából	Énekelj az Úrnak, 65. o., 5 p.
2. A Példabeszédek könyve és Jézus, Sirák fiának könyve Lásd Bevezetés 1. Hasonlítsuk össze a két könyvet, tárjuk fel a sajátosságokat és az összefüggéseket: - Vannak-e azonos motívumok? a.) Az azonos motívumok azonos tartalmat hordoznak b.) Az azonos motívumok eltérő tartalmat hordoznak - Miben tér el egymástól a két könyv? - Találunk-e valamilyen közös törvényszerűséget (formai vagy tartalmi) a két könyvben?	Kiscsoportos munka, utána összegzés az óravezető irányításával	Szentírás, jegyzetfüzet, ceruza, tábla, kréta 65 perc
3. Befejezés Lásd Bevezetés 2.	Egyéni munka, utána csoportos beszélgetés az óravezető irányításával	Szentírás, A/4-es papír, rostiron, cellux, 35 perc
Befejező gondolatok a bölcsességről Lásd Bevezetés 3.	Az óravezető tolmácsolásában	5 perc
4. Befejező ima, ének	Kötetlen ima	kotta, gyertya, gyufa, 10 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenkilencedik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2018. jún. 29. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Kérdezz-Felelek

A kérdező: M. Pancsika (13 éves)

Válaszol: Béla bácsi (T.B.)

1. Az Édenkertben volt egy folyó, ami négy részre ágazott. Azok mit szimbolizáltak?

Ma úgy tudjuk (gondoljuk), hogy az első értelmes emberek (homo sapiens) Afrikában éltek, és úgy 100-80.000 évvel ezelőtt vándoroltak át a Közel-keletre, onnan Ázsiába és Európába (kiirtva a neandervölgyi ősembert).

A Teremtés könyvét kb. 2500 évvel ezelőtt állították össze (szerkesztették) korábbi szóbeli és írott emlékek alapján Jeruzsálemben. Célja a tanítás (*tanító elbeszélés*).

Ennyi időn keresztül nem maradhatott fenn konkrét emlék az első emberpárról, azok tetteiről, a velük kapcsolatos eseményekről. Mind a neveik, mind az édenkerti események utólag alkotott tanító elbeszélések. A Paradicsomkertet a Perzsa-öböl környékén képzeltek el, amely vidéket a Tigris és az Eufrátesz folyó nagyon termékenyvé teszi.

A Jeruzsálemben élő szerkesztők az akkori világnak csak egy részét ismerték, csak a négy nagy folyóról tudtak (Tigris, Eufrátesz, Nílus és a Gangesz), és feltételezik, hogy ezek az Édenkertben eredtek, így tették lehetővé az egész emberiség megélhetését.

2. Ha volt egy fa a kert közepén, amiről Isten tudta, hogy rosszat okozhat, miért hagyta, hogy ott legyen?

Isten az angyaloknak is, az embereknek is megadta a választás lehetőségét, azt, hogy maguk döntsenek, hogy a jót teszik-e, vagy a rosszat. Az angyalok közül egyesek a Sátán vezetésével szembefordultak Istennel, a többiek a jót (a hűséget, engedelmességet) választották. Ők, mivel szellemi lények, ezen már nem tudnak változtatni.

Ugyanígy az embernek is megengedte Isten, hogy felvállalja (azaz maga az ember döntse el), hogy mi a jó, és mi nem. Aki megtehetné a rosszat, mégis a jót teszi, az az igazán érdemszerző cselekedet. (Ha csak a jót tudnánk megtenni, mi lenne az érde-

münk?) Mindebben a komplikáció az, hogy az ember nem mindig tudja eldönteni, hogy mi a jó. Ezért segít bennünket Isten a Bibliával, Jézus tanításával és példájával. Ő megmondja, hogy mi a jó nekünk, és mi azt szabadon választhatjuk. Szabadon, de nem erőfeszítés nélkül (ettől érdemszerző a jó választása).

Mindezt képekben mondja el a Biblia, de ez a képek által közvetített tanítás.

3. Jelent valamit az, hogy Éva evett először a fa gyümölcséből?

A keleti társadalmakban a nő szerepe alárendelt, sőt, sokszor úgy tekintenek rá, mint a férfi bizonyos bűneinek okozója (csábítás, stb.), és a nemi cselekedeteket is (egyesülés, szülés, vérzés stb.) is tisztátalannak tartották. A nők hátrányos megkülönböztetése és a nemi dolgok (rituális) tisztátalanként való felfogása csak az Újszövetségben szűnik meg.

4. Sosem hallottam még az “örök élet fájáról”. Tehát két fa volt a kertben, a jóé és a rosszé, és a másik?

A másik fa az „élet fája” – ez is kép, azt az emberi vágyat testesíti meg, ami mindig ott rejtett az ember szívében: hogy szeretne örökké élni. (Pl. a kínai császárok holttestét lapis-lazuli kövekkel fedték be, vagy higanyba merítették, hogy biztosítsák számára az öröklétet). A kép által kifejezett tanítás az, hogy bár az ember szeretné a halhatatlanságot, Isten azonban a jelen világ körülményei között ezt senkinek sem engedélyezi.

5. Észrevettem, hogy amikor elmondták, hogy mi hol volt, mindig azt mondták az elején, hogy-tól keletre volt. Csak a Keletet ismerték, vagy jelente ez valamit, vagy tényleg minden keletre volt?

A jeruzsálemi szerkesztő számára az Édenkert elképzelt helye keleti irányban volt (a Tigris és az Eufrátesz vidéke = Folyóköz, gör. Mezopotámia), a mai Irak és Irán területén.

6. Azt is észrevettem, hogy sok részen át beszélnek arról, hogy hány évesen lett gyerekek és haltak meg? Miért írtak ennyire sokat erről? És olvastam, hogy sokan 100-900 évesen is haltak meg, ez valószínűleg nem igaz, de akkor miért mondják?

Ma csak max. 100-110 évig él egy ember, de elképzelhető, hogy a korai időkben akár több száz évig is élt valaki. Egyébként a világ sok helyén találtak pl. 3-5-10 méteres emberi csontvázat is, de erről bölcsen hallgat a világ (vagy kitaláció az egész, ld. Google: Giants). Az is lehet, hogy régen valóban volt az emberiségnek olyan ága, amely sokkal magasabb és hosszabb életű volt, mint a maiak. A hosszú életkor az ősi korszak nagyságát fejezi ki.

7. A 40-es szám sokszor jelenik meg a bibliában. Miért? Van ennek valami szimbolikus jelentése?

Mi (az egyiptomiak nyomán) a tízes számot tekintjük kerek számnak, a tizenekettőt és a hatvanat pedig a babiloniak óta. A hetes és a negyvenes szám különlegességét az Ószövetség közvetítésével tartjuk kivételes számnak. A hét az egyszerű teljességet fejezi ki (hét erény, hét szentség), a 40 pedig a beteljesedést: ennyi bőven elég sok mindentől (40 korbácsütés helyett 39, a –1 azért, hogy nehogy több legyen negyvennél), 40 napi böjt, 40 éves vándorlás a pusztában, 40 év a felnőttkor (30-70-ig) stb. Ilyen értelemben ezek jelképes, szimbolikus számok, bizonyos dolgokból a lehető legtöbbet, a maximumot fejezik ki.

Magyar ásatások Szíriában – Régészeti előadás Rómában

Szíriában végzett régészeti feltárásairól és kutatómunkájáról tartott előadást Major Balázs, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Régészeti Tanszékének vezetője február 22-én Rómában, a máltai lovagrend magisztrális villájában.

Major Balázs régész 2007 óta vezet ásatásokat a szíriai partvidéken: legfőképpen Margat várát kutatja, amely 1185 és 1287 között az ispotályos lovagok – a későbbi máltai lovagrend – regionális központja volt.

A Margat váránál végzett régészeti kutatásokról szóló római előadáson a nagymester helyettese, Fra' Giacomo Dalla Torre is jelen volt. A programot Magyarország Szentszéki Nagykövetsége és a Szuverén Máltai Lovagrend szervezte a rend nagymagiszteriúmmával együtt.

Major Balázs a vár stratégiai jelentőségéről beszélt fényképekkel illusztrált előadásában. Rajzok segítségével bemutatta Margat építészeti struktúráját, amely egy megerősített citadella; ismertette a különböző várrészek funkcióit, az erődítmény az adott korhoz képest igen fejlett vízvezetékrendszerét, valamint konyháját.

A várkapolnában falfreskókat találtak, többek között Keresztelő Szent János lefejezéséről, amely valószínűleg európai festő alkotása. E falfestménysorozatot a Szíriában található legfontosabb 13. századbeli freskóknak tartják – hangzott el a római előadáson.

A régész beszélt II. András magyar király 1217. évi szíriai katonai expedíciójáról, továbbá arról, hogy a király az ispotályosok két nagy szíriai várának – Margat és Krak des Chevaliers várának –, stratégiai szerepüket megerősítendő, jelentős pénzbeli adományt adott.

Habsburg-Lotharingiai Eduárd, Magyarország szentszéki nagykövete a következő szavakkal mutatta be Major Balázs professzort: „nemcsak kiváló régész, hanem eminens példája a Magyarországot és a máltai rendet összekötő erős szálaknak”.

A Rómában tartott rendezvényen elhangzott: a magyar kormány támogatásának köszönhetően 282 szíriai diák is részt vehetett az ásatásokban, akik ösztöndíjhoz jutottak Magyarországon. Ezek a diákok jelentik a reményt, hogy Szíriában egyszer megújul a régészet, és az ispotályos lovagok történelmi és kulturális hagyatékát méltón megőrzik.

Magyar Kurír, 2018. márc. 1.

Szentírásvasárnapra

Mivel szenírásvasárnapi számunk valószínűleg nem fog
kellő időben megérkezni, már most a kedves
lelképásztorok és hívek figyelmébe ajánljuk
a következőket:

A Szentírásvasárnap megünneplésének bevezetése:

A Magyar Püspöki Kar körlevele, 1965-ben

Kedves Hívek! – Áldott emlékü XXIII. János pápánk az egyetem II. Vatikáni zsinatot azzal az első és fő céllal hívta össze, hogy az Anyaszentegyház életének Krisztusban való megújódását elősegítse. Ennek egyik eszköze a Szentírásnak, az Isten Igéjének a megismerése, tisztelete és bensőséges olvasása. A Magyar Püspöki Kar már régebben elhatározta, hogy az egyházi év hatvanad vasárnapját, amely egész liturgiájában az Isten Igéjének van szentelve, a Szentírás tiszteletének ápolására fogja megtartani. Amikor Hozzátok szólunk, szeretnénk erőteljesen hangsúlyozni, hogy olyan nagy fontosságú kérdésről van szó, amelyben a pásztoroknak és a nyájnak egy szívvel és lélekkel kell összefognia. A Zsinatnak krisztusi megújódást munkáló szándéka csak akkor valósulhat meg igazságban, ha nemcsak a lelképásztorok, de a hívek is összefognak és a szentírásolvasás rendszeres végzésével közelebb jutnak Krisztushoz. Ezzel a szentírásolvasással azt akarjuk elérni, hogy minden hívő lelkében erőteljesebben és kegyelemteljesebben világosodjék meg Krisztus arca.

A zsinati gyűléseknek egyik mély értelmű cselekménye az evangélium trónra helyezése. Minden zsinati gyűlés szentmisével kezdődik. Hetenként egyszer-kétszer keleti szertartású testvéreink mutatják be az áldozatot, amikor alkalmunk van látni azt, hogy az ő liturgiájukban és lelki életükben is mily nagy helyet foglal el a Szentírás tisztelete és olvasása, amelynek elhangzása előtt „Bölcsesség igazhívők!” felkiáltással kezdik azt olvasni vagy énekelni. A szentmise után processzióban hozzák az evangéliumot a Szent Péter Bazilikán keresztül és helyezik a zsinati oltárra. Ez a liturgikus

cselekmény minden egyszerűsége mellett is mélyen kifejezi azt, hogy a zsinat az evangélium igazságával, világosságával és erejével akarja az Anyaszentegyház megújódását és reformját végrehajtani.

Ezt a gyakorlatot óhajtjuk bevezetni hatvanad vasárnap, amely vasárnapot a Magvetőről szóló evangélium hat teljesen át. Az Úr Jézus saját szavaival mondhatjuk, aki apostolainak megmagyarázta a példabeszédet, hogy ez az Ige vasárnapja. — Ezért vezettük be azt az egyszerű, de mély értelmű cselekményt, hogy processzióval hozzuk a templomba a Szentírást, és ünnepélyesen elhelyezzük az egyik oltárra. Ott marad vasárnap, hogy felfigyeljünk rá és érezzétek Ti is azt a szent kötelességet, melyet a zsinati atyák éreznek, hogy az evangélium igazságával, világosságával és erejével vegyünk részt az Anyaszentegyház reformjában és megújódásában.

Anyaszentegyházunk hite és tanítása szerint az ember minden földi teremtmény fölött az Isten képére és hasonlatosságára teremtett. (1. Móz 1,26.) Arra van hivatva, hogy az Istenhez hasonló legyen és az Istennek ingyen adott végtelen szeretetében részesüljön. Ezért hiszi Anyaszentegyházunk, hogy az ember feltartóztathatatlanul az Isten felé halad. De ugyanakkor Isten feléje jön világosságával, szeretetével, jóságával és irgalmasságával. Feléje jön a kinyilatkoztatásban. Isten keresi az embert. Elébe megy Ádámnak, meglátogatja Ábrahámot, égő csipkebokorban beszél Mózeshez, a Sínai hegyen akarátát közli vele, Izajásnak tüzelt tisztítja meg ajkát, a prófétáknak pedig, szinte szent kényszerítéssel, fel nem menthető kötelességévé teszi Igéjének hirdetését.

De mindezek csak egyre mutatnak, arra, Aki az idő teljességében emberi testet ölt és közöttünk lakozik, hogy Isten Igéjét meghalljuk, megismerjük és megszeressük. Ő az Istent kinyilatkoztató kinyilatkozás. És Ő az embert kinyilatkoztató kinyilatkoztatás, aki az igazi élethez, mely az Isten maga, vezeti el az embert. Az Isten megtestesült Igéjében nyilatkozik meg az embernek is és az Istennek is az igazsága. Kinyilatkoztatja, hogy ki az ember: az Isten Igéje teremtette őt azért, hogy az Isten Igéje szeresse őt. Kinyilatkoztatja, hogy ki az Isten: az Atya, aki alkotott minket; az Ige, aki keres minket; a Szeretet, aki akkor is szeret minket, amikor menekülünk tőle.

Hogy ez a kinyilatkoztatás, melyet Jézus Krisztus adott nekünk, hűségesen megőrizhető legyen és az ő megismerése napról-napra erősödjék, azért a jó Isten a Szentírásban akart csalhatatlan tanúságot tenni a kinyilatkoztatásról. Ez a Szentírás a Szentlélek Úristennek vezetése és ihletése által lett megírva. A Szentírásban az Isten szól hozzánk emberi szavakkal. Isteni és emberi vonásai vannak a Szentírásnak. Miként az Úr Jézusban valóságos Isten és valóságos ember van, úgy a Szentírásban is az Isten Igéje az emberi szavaknak testében jelenik meg. Az Anyaszentegyházat pedig azzal a küldetéssel ruházza fel Krisztus, hogy ebből az Igéből éljen és ennek az Igének erejével tartsa egybe a híveket, akik hallgatják Isten Igéjét és megőrzik azt. A Szentírás nem állhat meg az Anyaszentegyház nélkül. Az Anyaszentegyház magáénak tartja a Szentírást, de hirdeti, hogy egyedül nem elégséges, hanem az Egyház élő hagyományaiban lesz a mi számunkra az Isten élő Igéje, amely bennünket megújított egységbe foglal.

Azt azonban hangsúlyozottan kell hirdetnünk, hogy az Anyaszentegyház tanításának a Szentírás és a Szenthagyomány a lelke. És amikor a Szentírás olvasására akarunk buzdítani Benneteket, akkor rá kell mutatnunk, hogy az Isten Igéjének kegyelemeszközölő ereje van. Már a Magvetőről szóló példabeszéd (Mt. 13, 1—23) Isten Igéjének termékenyítő hatását bizonyítja akkor, amikor a jó földbe hullott Igének sokszoros termését hangsúlyozza ki. Talán ennek a hatása alatt írta Szent Pál apostol a tesszaloniki első levelében: „Ezért szüntelen hálát adunk Istennek, hogy az Isten tőlünk hallott Igéjét nem emberi tanításként fogadtátok, hanem — mint valóban az — Isten Igéjeként, amely Bennetek, hívőkben munkálkodik.” (1. Tessz 2,13.) Szent Jakab apostol pedig azt mondja, hogy az Isten Igéje, amely belénk oltatott, meg tudja menteni lelkünket (Jak. 1. 12). Magának az Anyaszentegyháznak liturgiája is kifejezi ezt a hitet, amikor a szentmisében az evangélium olvasása után a pap megcsókolja az evangéliumot ezekkel a szavakkal: az evangélium szavai által töröltessenek el a mi vétkeink. A búzaszentelő körmenet új szertartásában minden egyes evangélium előtt fohással fordulunk azért az Úr Jézushoz, hogy az evangélium Igéi mentsék meg

lelkünket minden sötétségtől, terméküljenek meg a lelkünkben és alakítsák életünket krisztusivá.'

Kedves jó Hívek! Hisszük és tudjuk, hogy a szentségek megszentelő és üdvözítő kegyelmeket eszközölőnek, ha hittel fogadjuk be őket.

Mennyire szükséges nekünk az, hogy Krisztusban megismerjük a jó Istent. A katekizmusnak minden értékes tanítását páratlan nagy távlatokban, gazdagságban fogjuk látni, ha a Szentírásnak, az evangéliumoknak világosságában jobban és közelebből megismerjük azokat. Mindenek előtt a jó Istent, a mennyei Atyát ismerjük meg az Úr Jézusban. Nem kizárólag rideg és kötelező vallomással, hogy hiszem, de meleg szeretettel, hogy enyém az Isten és én az övé vagyok. Nézzünk Krisztusra, aki oly meleg szeretettel, fiúi ragaszkodással imádkozik és beszél az Atyáról. És ez a szemlélet meghozza nekünk azt a kegyelmet, hogy szeretni fogjuk az Istent, Aki előbb szeretett minket, és Akiben életünknek minden teljességét megtaláljuk.

Az élethivatás teljesítésében Krisztus élete és az apostolok levelei mennyei megvilágítást és erőt adnak, hogy kötelességeinket teljes odaadással, szeretettel végezzük. Akkor majd meg fogjuk érteni azt is, hogy az a munka, amelyet Krisztussal egyesülve végzünk, mennyire dicsőíti az Istent és boldogítja az embert. Az emberi közösségben való életünkben mennyi eligazítást, világosságot és áldozatra kész erőt nyújt az evangélium olvasása. Az a világosság, az a dolgozó erő, amelyet kisugároz magából azoknak, akik hittel olvassák, a közösségi életnek nemcsak nehézségein segít át, de boldoggá és békéssé tudja azt tenni.

Valóban a Krisztus-arc fényesebben és erősebben világosodik meg a lelkünkben és teszi áldottá, üdvösségesse és boldoggá életünket. A családi élet közösségében mennyi megpróbáltatást, nehézséget oldana meg, ha az írás szelleme élne a családban. Az táplálná állandóan a szeretetet, hogy ki ne aludjon, a türelmet, hogy egymás terhét viseljük, a megértést, hogy mások lelki állapotába bele tudjunk lelkileg helyezkedni, az erőt, hogy a hűség egymáshoz és a családhoz megmaradjon.

Mindennek azonban az a feltétele és követelménye, amit Szent Pál a tesszaloniakhoz intézett levelében mond: befogadni az Isten Igéjét..., befogadni élő hittel!

Azért szeretettel kérjük Tisztelendő Testvéreinket és Híveinket, hogy pásztor és nyáj fogjanak össze az Írás szolgálatára. Nem többet kérünk csak azt, hogy főképpen az evangéliumokat olvassák híveink, ismerjék azt és engedjék, hogy lelkükben a Szentírás Igéje dolgozzék. Allítsuk azt be életünk napirendjébe, mindennap legalább 10-15 perces olvasásra.

Közeledik az első szentáldozások és bérálások ideje, amikor gyermekeinket ajándékokkal szoktuk megörvendeztetni. Egyik ajándék legyen az Újszövetségi Szentírás, amelyet lelkipásztoraitok segítségével igyekezzetek megszerezni magatoknak. És olvassátok! Sokszor és örömmel hallottuk, hogy vannak, akik egymásnak adják az Újszövetségi Szentírást olvasásra. Tegyük úgy, mint az őskeresztények, akik szintén egymásnak adták az evangéliumokat és Szent Pál apostol leveleit, amint azt a vértanúk irataiban olvashatjuk. És akkor telve lesz életünk, családjunk és munkánk a Szentlélek gyümölcseivel, akkor lesz szeretet, öröm, békesség, türelem, kedvesség, jóság, hűség, szerénység, tisztaság..., akkor elérkezünk az Istenhasonlósághoz Krisztusban és békesség lesz akkor minden jóakarató embernek.

A Szentírás oltárra emelése a zsinati ülések előtt azt üzeni nekünk, hogy mi is mindnyájan emeljük lelkünk oltárára az evangéliumot. Ezt kéri tőletek Isten Igéjének vasárnapján a

Budapest, 1965. Január 25. *A MAGYAR PÜSPÖKI KAR*

Forrás: http://library.hungaricana.hu/hu/view/KalocsaiPuspoksegKozlemenyei_1965

Az ünnep a MKPK későbbi rendelkezése folytán került őszre, a Szt. Jeromos ünnepét követő vasárnapra.

A Szentírásvasárnap megünneplésének szertartása:

PRAEORATOR, 150-151.o.

Részletesebben: www.biblia-tarsulat.hu/biblev/megaldas.doc

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Közgyűlési meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden Tagját tisztelettel és szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2018. évi I. rendes közgyűlésére, amelyet 2018. szeptember 13-án fél 5 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2017/2018-as munkaév tevékenységéről
3. Tisztségviselő-választás: a Társulat elnöke
3. A 2018/2019-es munkaévre vonatkozó tervek ismertetése
Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Várható, hogy ez az első közgyűlés nem lesz határozatképes.

Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Meghívó – A Bibliatársulat vezetősége nevében Társulatunk minden Tagját tisztelettel és szeretettel meghívom a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat 2018. évi **II. rendes közgyűlésére**, amelyet 2018. szeptember 29-én de. fél 11 órától tartunk a budapesti Bibliaközpontban (Bp. VI. ker. Teréz krt. 28.I.6.).

- Napirend: 1. A Számvizsgáló Bizottság beszámolója
2. Beszámoló a 2017/2018-as munkaév tevékenységéről
3. Tisztségviselő-választás: a Társulat elnöke
4. A 2018/2019-es munkaévre vonatkozó tervek ismertetése

A közgyűlés előtt 10 órakor szentmise keretében adunk hálát Istennek, és kérjük továbbra is áldását munkánkra.

Szeretettel várjuk minden kedves Tagtársunkat!

Budapest, 2018. június 29.

Tarjányi Béla ügyvezető elnök

Hálaadó szentmise a Bibliaiskolában – Június 4-én a Bibliaiskola nyár előtti utolsó alkalmával szentmise keretében adtunk hálát a közösen végzett munkáért.

Bibliai Figurák kurzusaink – ezúttal is folytatódtak. Április 20-21.-én a Bibliaközpontban régi-új résztvevőkkel tartottuk meg tavaszi kurzusunkat.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 4-5-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását ki-
esdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Ta-
gunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük,
a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2018. aug. 3.:
Gal 3,23-29: aug .17: Mt 11,29-30: aug.31.: Lk 21,28-30:
szept.14.: I Pét.1,3-4: szept. 28.: Jn 8,12-13: okt. 12.: Lk 21,15-16.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból
bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

Az erdélyi Katolikus Magyar Bibliatársulat nyári tábora –
KMB nyaralás fiataloknak és felnőtteknek: Július 19-22. között
Csíksomlyón a Jakab Antal tanulmányi házban. Előadó: Bodor Attila
– *Családos hétvége (kisgyerekes családok számára)* – Június 29-
július 1. között Gyimesfelsőlokon a Bagolyvár panzióban. Előadó:

György Tibor. Ez a tábor jó alkalom a házaspári kapcsolat elmélyítésére, közös családi nyaralásra az Ige fényében. – *Fiatalok tábora* Július 27-29. között Marosfőn. – *Gyerek-Bibliahét* (I-VIII. osztályos diákoknak): Június 18 – 22. között Marosvásárhelyen a Keresztelő Szent János plébánián, a Bibliatársulat és a plébánia közös szervezésében. – *Kincses-sziget gyerektábor* (I-VIII. osztályos diákoknak) Június 25 – 28. között a maroszentgyörgyi plébánián.

Sok-sok lelkes gyerek az erdélyi gyerektáborban

Jún. 30.-án délelőtt Mátraverebély-Szentkútról Egerbe indult a *Mária Maraton kerékpáros zárándoklat* 12 fős csapata. A zárándokok 14 nap alatt tekernek el Mariazell-ből Csíksomlyóba. A naponta átlagosan megtett 90 km-es táv erőpróbáló, de teljesíthető. A zárándokokat segítik a helyi önkéntesek és még a kedvező időjárás is könnyíti útjukat.

Sóskuti-Varga Gergely koordinátor / kapcsolat@mariaut.hu

ÚJDONSÁGOK

SZOLGÁLATOK ÉS SZOLGÁLTATTEVŐK AZ ÚJSZÖVETSÉGBEN – (Bibl. ír. 9., Bibliatársulat, 2018) 1.380.- Ft.

HANGOS BIBLIA – 1-4. DVD. – Ára: (4 x 800.- Ft) 3.200., Ft

A SZENT CSALÁD EGYIPTOMBAN – DVD – (Vágvölgyi Éva helyszíni felvételei, kopt énekekkel) Ára: 600.- Ft

Tarjányi Béla: **RÖVID HÉBER NYELVTAN** – Ára: 580.- Ft

Szabó Mária: **GÖRÖG-HÉBER SZÓSZEDET** (174 o.) 2.800.-

BIBLIAKIADVÁNYAINK

KÁLDI-NEOVULGÁTA BIBLIA *nagyított* (21,5 x 13 cm, bordó, kék, zöld kötésben) 3.500.-

KÁLDI-NEOVULGÁTA BIBLIA zsebbiblia (19 x 12 cm, bordó, kék, zöld kötésben) 3.200.-

ÚJSZÖVETSÉG és ZSOLTÁROK (16x10,5 cm) 1.600.-

ÚJSZÖVETSÉG [ÖREGBETŰS] Káldi-Neovulgáta szerint (21 x 13 cm, bordó, műbőr kötésben) 2.200.-

ÚJSZÖVETSÉG ROVÁS ÍRÁSSAL 2.800.-

CIGÁNY BIBLIA Ó- és Újszövetség (Neovulgáta) 2.800.-

CIGÁNY-MAGYAR ÚJSZÖVETSÉG, ára: 1800.-

*Belső egyházi terjesztésben Bibliáink árából
Bibliaboltunkban 25 % kedvezményt adunk*

1066 Bp. Teréz krt. 28. I/6., nyitva: H-Cs 9-17.

Tel: 332-22-60, E-mail: jeromos@biblia-tarsulat.hu

Bibliaboltunk teljes kínálata megtekinthető honlapunkon:

www.biblia-tarsulat.hu

Isten Szava

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Mózes megszabadítja népét
Előadás az erdélyi gyerektáborban

megmarad örökre
